

HET FRIESCHE DAMSPIEL

DOOR W. ENNEMA

AAN HEEREN DAMMERS!

Het is het Hoofdbestuur van den Dambond voor Friesch spel een genoegen een kort woord van aanbeveling uit te spreken bij de verschijning van het eerste damboek voor Friesch spel.

Reeds lang werd het gemis van een dergelijke handleiding gevoeld. Voor het Hollandsche spel bestaat een legio handboeken, probleemstudies, enz., doch voor het Friesche spel bestond er tot op heden niets. Het Hoofdbestuur heeft hierover reeds dikwijls gesproken, maar de groote moeilijkheid was een persoon te vinden die, ten eerste het spel door en door moest kennen, voldoende schrijverstalent moest bezitten en tevens in staat was een partij deskundig te analyseeren. De Heer Ennema is op eigen initiatief met het schrijven van het bedoelde werk begonnen, waarbij hij natuurlijk op alle mogelijke steun van het Hoofdbestuur kon rekenen.

Wij wenschen den Heer Ennema geluk met zijn arbeid die voor de ontwikkeling van het Friesche damspel van groote beteekenis kan zijn. Het Hoofdbestuur voornoemd, beveelt het damboek van den Heer Ennema met groote aandrang bij de leden aan, ter bevordering van de bloei van het aloude Friesche damspel.

Namens het Hoofdbestuur, ..

D. J. BRUINSMA, Secretaris.

ERRATA:

Bladz. 8 regel 7	van boven	staat 22. 21—26 ; moet zijn 22. 31—26.
„ 10 „ 6	„ onderen	„ 39. 26—46 ; „ „ 39. 26 x 46.
„ 11 „ 4	„ „	„ opettelijk ; moet zijn opzettelijk.
„ 30 „ 7	„ boven	„ 14. 35 x 30 ; moet zijn 35—30.
„ 34 „ 15	„ onderen	„ 11. . . . 18 x 27 moet zijn 11 . . . 12 x 32.
„ 49 „ 6	„ boven	„ 34 x 29 ; moet zijn 34—29.
„ 49 „ 8	„ „	„ 6 . . . 20—25 en 7. 34—30 ; moet zijn : 5 . . 20—25 en 6. 34—30.
„ 55 „ 18	van boven staat krijgt ; moet zijn kreeg.	

Bladz. 85. Probleem no. 5 van C. Posthumus,
Toolsum, staat bij Zwart; schijf 18, dit moet zijn
schijf 22.

gekocht op 29-10-1992 door 30.-
H. Malinga van de afdeling in Snel
van 130.-

BEKNOPTE HANDLEIDING

voor de beoefening van het
FRIESCHE DAMSPEL

door

W. ENNEMA

UITGAVE DRUKKERIJ BOS & VLIETSTRA - FRANEKER

VOORBERICHT.

We spreken in Frieslands Noordwest-hoek van Friesch- en Hollandsch dammen. Het voornaamste verschil bestaat in de wijze van „slaan”. Bij het Hollandsche spel wordt alleen schuin geslagen, bij het Friesche kennen we daarnaast de „overdwarse” slag in de richting van de horizontale en verticale lijnen. Dit groote verschil heeft tengevolge, dat veel van de allerbeste spelers in het Hollandsche spel absoluut vreemd staan tegenover het Friesche en... omgekeerd. Niettemin komt het voor, dat beste spelers in het Fr. spel zich ook hebben geoefend in het Hollandsche en wel zóó goed, dat ze daar een plaats aan de hoogste borden zouden kunnen innemen. Ik denk aan den Heer J. D. Tolsma te St. Jac. Parochie, die omstreeks 1916 remise speelde tegen den toenmaligen wereldkampioen Holl. spel. Het Fr. dammen beperkt zich in hoofdzaak tot de N.W. helft van onze provincie. Hier telt de Dambond voor Fr. spel dan ook zijn ongeveer 25 afdeelingen, de meeste met een zeer bloeiend clubleven.

Over het Fr. spel is weinig geplubliceerd. Voor het Hollandsche worden rubrieken ingeruimd in de groote dagbladen; voorts bestaat er een uitgebreide litteratuur in den vorm van beknopte en meer uitgebreide handleidingen. Ondanks de groote propagandistische waarde hiervan blijven duizenden Friesche dammers hun eigen spel beoefenen. Laat zich hier gelden een zeker conservatisme, een vasthouden aan het oude en eigene? Zeer zeker voor een deel. Maar er is in elk geval ook nog een andere omstandigheid, die ons weerhoudt, ons eigen spel te laten varen en de beoefening van het Hollandsche te beginnen. Het is de omstandigheid, dat in het Hollandsche spel in den eindstand 3 dammen tegen 1 dam, de partij eindigt met remise. Bij het Fr. spel beteekent 2 dammen tegen 1 dam in het eindspel de winst van de partij. Wij gevoelen het als onbevredigend, dat na het behalen van een zóó groot materieel voordeel de

winst der partij nog niet is verzekerd. Voorts is van invloed de ervaring, dat ook in het Fr. spel prachtige combinaties meermalen een bron zijn van intens genieten.

Positioneel zijn we nu tot een hoogte gekomen, dat het de moeite waard is, de bereikte resultaten in een handleiding vast te leggen.

Bij de samenstelling van dit werkje heb ik veel medewerking mogen ondervinden, van verschillende hoofdklasse-spelers en het Hoofdbestuur van den Dambond voor Fr. spel. Daarvoor betuig ik, ook hier nog, mijn hartelijken dank.

Moge dit boekje zijn weg vinden en de beoefening van het Fr. spel ten goede komen.

April 1937.

De Schrijver.

HOOFDSTUK I.

Dit eerste hoofdstuk heb ik alleen bestemd voor beginners. De grens tusschen beginners en eenigszins gevorderden is natuurlijk niet scherp te trekken. Maar ik zal zeker niemand beleedigen, door bij de beginners te rekenen hen, die juist door het bestaan van deze handleiding de lust gevoelen opkomen, het Friesche spel te leeren kennen. Voor hen zijn dan ook speciaal deze eerste twee partijen bestemd, om ze eens na te spelen. De partijen hebben niets buitengewoons; we ontmoeten er sterke en zwakke zetten, resp. aangeduid met ! en ? Deze partijen dienen dus alleen, om leerlingen eenigszins met de speeltrant vertrouwd te maken.

1—7 beteekent: strijken schijf op veld 1 n. veld 7.
1 X 12 beteekent: schijf op veld 1 slaat naar veld 12.

Onderstaand diagram toont de nummering der velden.

Zwart

Wit

Als de partij klaar staat om te beginnen, zijn de zwarte schijven geplaatst op de velden 1 tot en met 20; de witte op de velden 31 tot en met 50. De diagonaal of hoeklijn van donkere velden loopt dus van 5 tot 46.

Nummer ook de velden op uw eigen dambord.

Doe het eenvoudig met pen en inkt. Vindt ge 't zonde voor uw mooie dambord, neem dan vierkante stukjes papier ongeveer ter grootte van een vierkante c.M. Schrijf daarop de nummers 1—50 en plak ze op de speelvelden, b.v. in den rechter-bovenhoek.
't Geeft een groot gemak.

Eerste partij.

	Wit	Zwart
1	31—26	20—25
2	37—31	14—20
3	32—27	17 X 37
4	41 X 32	11—17
5	42—37	19—24

Meestal speelt zwart hier 5..... 7—11, waarna wit gedwongen is tot 47—42.

6	34 X 14	10 X 19
7	40—34	7—11
8	47—42	1—7
9	31—27	17—21
10	26 X 17	11 X 31
11	37 X 26	5—10 ?

Zooals het vraagteeken al aanduidt, is dit een zwakke zet. Wit kan nu spelen :

12	26—21	16 X 27
13	32 X 21	en zwart kan aan zijn rechterkant de korte hoek, voorloopig geen zet meer doen. Hij had niet 5—10 moeten spelen, maar 16—21 ; hij had dan meer zetten gehad, meer vrijheid van beweging.

13.....	10—14
14 36—31	20—24 ?

Weer een zwakke zet. Trek nu schijf 24 even terug op 20 en we zullen zien, dat zwart zich vrij wat heeft vastgewerkt. We gaan alle zetten na, die zwart zou kunnen doen :

Zwart.
Stand na 14: 36 — 31.

Wit.

- 14..... 6 — 11 fout.
14..... 7 — 11 fout.
14..... 12 — 17 fout.
14..... 18 — 22 fout.

Immers, er zou volgen 21 X 23, 19 X 28, 33 X 22, 12 X 32, 38 X 27 en wit is een schijf voor.

- 14..... 19 — 23 fout.

Er kan volgen: 34 — 30, 25 X 32, 42 X 24, 20 X 29, 39 X 10 en wit is weer een schijf voor.

- 14..... 20 — 24 fout.

Er volgt: 35 — 30, 24 X 35, 34 — 30, 25 X 32, 45 X 5 (dam) en ook schijf 32 gaat verloren.

- 14..... 25 — 30 fout.

- 14..... 19 — 24 fout.

Er volgt: 35 — 30, 20 X 29, 39 X 10, 9 — 14, 10 X 30, 25 X 32, 31 X 33. En er gaat weer een schijf verloren.

Zwart heeft dus de keus tusschen:

- 14... 4 — 10 en 14... 18 — 23.

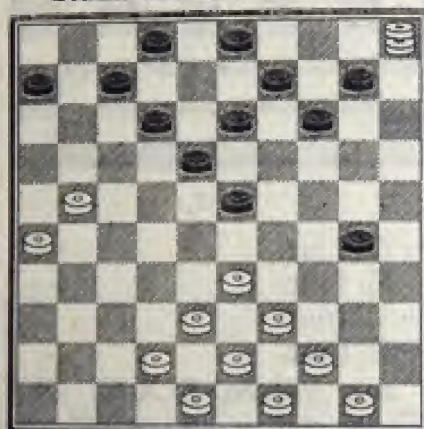
Houd voorloopig schijf 4 op haar plaats. De eenige zet voor zwart zou dus zijn 14..... 18 — 23. Maar hij bepaalt zijn keus verkeerd en speelt:

Wit	Zwart
14.....	20 — 24
15 35 — 30	24 X 35

16	34—30	25 X 32
17	45 X 5 (dam)	4—10
18	31 X 33	19—24
19	46—41	13—19
20	41—37	24—30
21	37—31	8—13
22	21—26	19—23 ! ?

Zwart

Stand na 22: 19—23.

Wit

Dit lijkt een sterke zet, een dubbele bedreiging, n.l. met 23—28 (en wint 2 schijven), en met 14—19 en de dam op 5 vindt een roemloos einde. Maar wit vindt de goede voortzetting en speelt :

23	33—29	30 X 28
24	21—17	18 X 36
25	38 X 29	en nu wil wit door 29—24 zijn dam bevrijden. Zwart speelt :
25.....	13—19	
26	29—24	19 X 30
27	42—37	36 X 40
28	44 X 11	7 X 16
29	5 X 41	en zwart geeft op.

Wit heeft de partij niet gewonnen door buitengewoon krachtig spel, dat den tegenstander dwong, maar door de zwakke zetten van zwart. Die heeft de witspeler weten uit te buiten.

Tweede partij.

	Wit	Zwart
1	31—26	20—25
2	37—31	14—20
3	32—27	17 X 37
4	41 X 32	11—17
5	46—41	18—22
6	33—28	22 X 33
7	43 X 14	10 X 19
8	49—43	19—24
9	34 X 14	4 X 24
10	39—33 (a)	

(a) 39—34 is foutief; er zou volgen, wat is na te gaan in hoofdstuk III, opening A, 4e voortzetting, 1e variant.

10.....	7—11
11 33—29	24 X 33
12 32 X 34	20—24
13 34 X 14	9 X 20
14 40—34	1—7
15 44—40	13—19
16 34—30	25 X 34
17 40 X 9	3 X 14
18 50—44	20—24
19 42—37	14—20
20 38—32	20—25
21 32—27	5—10
22 27—21	16 X 27
23 26 X 28 (b)	

(b) Zwart kan nu dam halen als volgt :

23	15—20
24 35 X 4	24—30
25 4 X 21	17 X 46 (dam)

maar zwart voorziet de voortzetting:

26 28—22	12 X 32
27 37 X 28	46 X 29
28 43—39	29 X 35

29 45 X 14 en 't is de vraag of de damhalerij voordeelig zou zijn. Zwart vervolgt daarom met 10—14.

	Wit	Zwart
23	.....	10—14
24	44—39	14—20
25	28—23 (c)	24 X 22

(c) Wit gevoelt zich, onder den druk van vele dreigingen gedwongen, een stuk te offeren.

26	39—34	17—21
27	31—26	22—28
28	26 X 17	12 X 21
29	36—31	11—16
30	31 X 11	6 X 17 (d)

(d) Nu mist zwart het sterke steunpunt 6.

31	37—31	7—11
32	41—36	28—32 (e)

(e) Zwart geeft de gewonnen schijf terug, omdat hij vreest voor 31—26, wat hem zou dwingen tot 16—21.

33	31 X 33	17—21
34	33—28 (f)	2—7 ? (g)

(f) Wit wordt in zijn lange hoek ernstig bedreigd, want na 21—26 door zwart moet hij wel door 36—31 afruilen, wat een verzwakking beteekent.

(g) Zwart had door 34... 21—26 het betere spel gekregen.

35	34—30	20 X 40
36	35 X 44	25—30
37	28—23	8—12
38	44—39	21—26 (h)

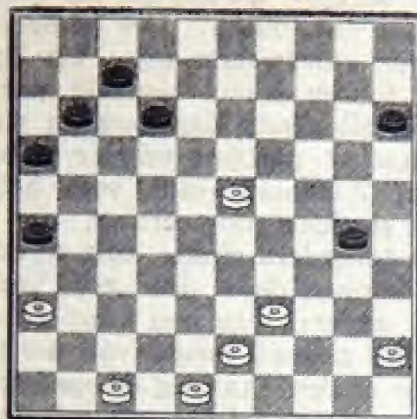
(h) Eindelijk besluit zwart tot 21—26 maar op dit moment is de zet nu weer niet sterk, zooals blijken kan uit de slot-zetten.

39	23—19	26—46 (dam)
40	19—14	46 X 5
41	47—41	5 X 40
42	45 X 5 (dam)	16—21
43	5—10	12—17
44	10 X 6	en zwart geeft op.

Zwart

Stand na 38 . . . . . 21 — 26.

Wit

We nemen aan, dat de belangstellende beginner deze twee partijen heeft nagespeeld. Hij is nu eenigszins op de hoogte met de bijzondere speelwijze van het Friesche spel. Voor hem geldt nu deze raad :

Tracht vooral niet de verschillende openingen goed te leeren ! Wat ge wel te doen hebt ?

Zoek een damvriend, met wien ge geregeld een partijtje kunt spelen. Houd u voorloopig aan één opening, b.v. opening A. Ik geloof niet te overdrijven, wanneer ik zeg, dat in de laatste halve eeuw verreweg de meeste partijen uit deze opening zijn gespeeld. In deze opening raakt ge dan alvast eenigermate thuis, en is dit resultaat verkregen, geef dan geleidelijk een beurt aan de andere openingen. En denk er om : houdt uw spel zooveel mogelijk gesloten en open niet onnoodig de velden, waar uw tegenstander een dam kan halen.

M.i. is het veel meer vruchtdragend, eerst eenige studie te maken van eenvoudige, in moeilijkheid opklimmende, eindspelen. Hierbij staan veel minder stukken op het bord en men heeft dus vlugger eenigszins een overzicht. Ik zeg opettelijk : eenigszins. Want een volledig overzicht van het eindspel, bijv. 6 schijven tegen 6, verkrijgt vaak de beste dammer nog niet. Daar zijn dan meestal nog zoóveel moge-

lijkheden, dat zelfs de hoofdklasse-speler er nog enkele over het hoofd ziet.

Ga dus veel partijen spelen, die in 't eerst natuurlijk nog krioelen van fouten. Dat hindert niet. Door scha en schande wordt men wijs. En bedenk ook: tegenover uw fouten staan vast die van de tegenpartij. Ook de allerbeste dammers en schakers maken in de meeste partijen minder goede of zelfs zwakke zetten. Niemand vindt, voor het bord spelende, altijd de sterkste voortzetting.

Eenigermate gevorderd zijnde, zult ge er vooral uw voordeel mee kunnen doen, den strijd aan te binden tegen sterkere spelers. Van hen kunt ge veel leeren. Onthoud, hoe hij gebruik maakt van uw fouten. Natuurlijk zult ge in den aanvang de meeste, misschien alle partijen verliezen. Leer vooral, een partij te kunnen verliezen. Sommigen kunnen niet tegen het verlies. Dat is een karakterfout. Ontdekt ge daarvan in uw binnenste een spoor, strijd er tegen. Tracht de partij koninklijk te winnen, maar leer ook koninklijk te verliezen. Geef uw tegenstander van harte een compliment, als hij door kranig spel de overwinning behaalde.

En nu de eindspelen voor beginners. Vooraf enkele wenken en inlichtingen. In 't algemeen is een dam in het eindspel heel sterk. Tracht daarom een dam te halen, desnoods met opoffering van 1, 2 of meer schijven. Hoeveel zoo'n dam waard is, hangt geheel af van den bijzonderen stand der partij. Dat moet ieder speler dus zelf maar, voor elk geval in 't bijzonder, uitmaken. Dus rekening houden met den eigenaardigen stand van het oogenblik.

Een dam heeft echter ook een zwakke zijde. Het is een stuk, dat door den tegenstander, door te laten slaan, naar alle hoeken van het bord kan worden getrokken. Een eenvoudig voorbeeld:

Zwart: 2, 12, 15, 24 en 26 (5 sch.).

Wit: 35, 41, 45, 47 en 49 (5 sch.).

Wit is aan zet. Hij kan dam halen. En het ziet er maar zeer verleidelijk uit. Voor 1 schijf wint hij er 2 terug en haalt dam. Hij raakt dus vóór 1 schijf en nog de meerdere waarde van den dam. Die meerdere waarde noemen we altijd de kwaliteit. Hij

wint dus 1 schijf plus de kwaliteit. Maar wat volgt er?

35 — 30,   24 X 35

45 X 5 (dam), 12 — 17

5 X 1,   17 — 21

1 X 31,   26 X 50

De dam moest de gedwongen slag 5 X 1 doen. Daardoor krijgt zwart gelegenheid, den tijd, om schijf 12 te brengen naar 17. We zeggen, dat zwart door den verplichten slag van wit een tempo heeft gewonnen. Hij krijgt gelegenheid voor een extra-streek, die de beslissende zet 17 — 21 noodzakelijk moet voorafgaan. Wit heeft zich dus met een schijn-voordeel (dam plus kwaliteit) in het nadeel gebracht.

Alvorens zich op zijn prooi te werpen, had wit dus den stand der partij beter moeten overzien. Dit geldt voor alle soortgelijke gevallen.

In het reglement staat: Meerslag gaat voor. Als een speler dus met een schijf 2 schijven kan slaan en met een andere schijf (of dam) maar één van zijn tegenpartij, dan moet de eerste slag geschieden. Hoe nu, als er ook dammen geslagen kunnen worden? Dan wordt de dam van méér waarde gerekend dan 1 schijf, doch van minder dan 2 schijven. Dat is nu eenmaal vastgesteld en het is goed. Als de spelers maar weten, waaraan zij zich hebben te houden. De absolute waarde van een dam is in 't algemeen niet te zeggen. Alles hangt af van den bijzonderen stand der partij. Als een dam op zeker moment zonder eenig gevaar 5 schijven kan slaan, dan is op dat oogenblik de waarde van den dam veel grooter dan de zoopas genoemde 2 schijven. Maar voor 't geval van meerslag moet de dam op een vaste waarde worden gesteld. Ook gaat in het Friesche spel de damslag vóór, d.w.z., als de dam minstens evenveel waarde kan slaan als een schijf. Dit is van groote beteekenis en vaak beslissend voor de partij. In 't vervolg zal dit meermalen blijken.

De speler, die geen zijner stukken meer kan verzetten en ook geen slag kan doen, zit z.g. vast. Hij heeft de partij verloren. B.v.:

Wit 11 en 25 (2 sch.).

Zwart 34 (dam) en 2 schijven op 14 en 20.

Wit aan zet speelt 11 — 6, waarna zwart vervolgt met 34 — 1. Hij heeft gewonnen, door zijn tegenstander vast te zetten.

Met **achterstrijken** bedoelen we een zet, (hier vaak „streek” genoemd) waardoor vijandelijke stukken in slag komen te staan. Dit achterstrijken is vaak zeer gevaarlijk. Niet in den stand :

Zwart 16, 11 (2 sch.).

Wit 31, 36 (2 sch.).

Wit speelt 31 — 26 en wint.

Maar let eens op een tweede geval :

Zwart 4, 5, 18, 27 (4 sch.).

Wit 25, 40, 42, 47 (4 sch.).

Wit strijkt achter door 42 — 37. Zwart antwoordt 5 — 10. Er volgt nu : 37 X 19, 10 — 14, 19 X 10, 4 X 44. Door het achterstrijken verplicht Wit zich, op zijn volgende beurt een slag te doen. Zwart krijgt nu tijd voor den aanvalzet 5 — 10. Hij wint dus een tempo en daardoor de partij.

In 't Friesche spel wordt de hoek rechts altijd de „korte hoek” genoemd, de hoek links de „lange hoek” naar de lange diagonaal van 10 zwarte velden die we vaak de „lange streek” noemen.

HOOFDSTUK II.

Probeer nu maar eens uw kracht op de volgende eindspelen, in hoofdzaak bestemd voor beginners. Ze zijn zóó gekozen, dat een eenigszins geroutineerd speler ze direct oplost, zoodra hij den stand vóór zich op 't bord ziet. Tracht de oplossing te vinden, zonder de stukken te verplaatsen. Dan heeft dit oplossen de meeste waarde van uw partij-spel. Immers ook daarin moogt ge niet dit of dat eens gaan probeeren; daar geldt: **aanraken** — spelen: met het aangeraakte stuk moet ge dus zetten of slaan.

De behandeling van de dammen in de tweede helft van dit hoofdstuk zal voor beginners nogal lastig zijn, ook eenigszins gevorderden kunnen hiermee nog hun voordeel doen. Het eindspel: 2 dammen tegen 1, is niet behandeld voor alle denkbare gevallen. Er zijn eenige gekozen, die m.i. voldoende inzicht geven, om in de practische partij een plan op te stellen.

En nu de eindspelen:

1. Zwart: 6, 7, 16, 17 (4 sch.).
Wit: 26, 27, 36 en 37 (4 sch.).
Zwart is aan zet. Hoe haalt hij een dam?
2. Zwart 1 schijf op 40.
Wit dam op 5.
Wit speelt en wint.
3. Zwart: 10, 11, 20 en 28 (4 sch.).
Wit: 34, 35, 37 en 26 (4 sch.).
Zwart speelt en wint.
4. Zwart: 6 (1 sch.).
Wit: 39 (1 sch.).
Wit speelt en wint.
Als Wit verkeerd strijkt wordt de partij remise.
5. Zwart: 3, 6, 7, 10, 14 en 16 (6 sch.).
Wit: 27, 34, 36, 44, 46 en 49 (6 sch.).
Zwart speelt en wint.

6. Zwart : 4, 6, 8, 15, 21, 25 en 35 (7 sch.).
Wit : 36, 37, 39, 44, 45, 46 en 47 (7 sch.).
Wit speelt en wint.
7. Zwart : 4, 5, 7, 11, 12, 15 en 25 (7 sch.).
Wit : 26, 31, 34, 35, 44, 45 en 47 (7 sch.).
Wit speelt en wint.
8. Zwart : 11, 13, 15, 16 en 26 (5 sch.).
Wit : 29, 30, 42, 47 en 48 (5 sch.).
Wit speelt en wint.
9. Zwart : 1, 3, 7, 15, 17 en 25 (6 sch.).
Wit : 32, 34, 35, 42, 45 en 46 (6 sch.).
Wit speelt en wint.
10. Zwart : 1, 4, 12, 20 en 21 (5 sch.).
Wit : 32, 34, 35, 36 en 46 (5 sch.).
Wit speelt en wint.
11. Zwart : 4, 6, 7, 15, 16 en 30 (6 sch.).
Wit : 26, 27, 36, 38, 39 en 45 (6 sch.).
Wit speelt en wint.
12. Zwart : 2, 5, 7, 8, 9 en 16 (6 sch.).
Wit : 15, 21, 25, 27, 30 en 42 (6 sch.).
Wit speelt en wint.
13. Zwart : 2, 7, 9, 11, 20, 26, 31 en 36 (8 sch.).
Wit : 33, 34, 35, 39, 43, 44, 45, 46 en
48 (9 sch.). Zwart speelt en wint.
Na de opruiming goed opletten, dat wit geen
dam haalt.
14. Zwart : 2, 15, 21, 25, 26 en 36 (6 sch.).
Wit : 34, 39, 42, 43, 46 en 48 (6 sch.).
Zwart speelt en wint.
15. Zwart : 3, 5, 7, 11, 12 en 27 (6 sch.).
Wit : 14, 30, 45, 46, 47 en 49 (6 sch.).
Wit speelt en wint.
16. Zwart : 9, 12, 21, 23 en 30 (5 sch.).
Wit : 37, 45, 46, 47 en 48 (5 sch.).
Wit speelt en wint.

17. Zwart : 9, 11 en 26 (3 sch.).
 Wit : 22, 23 en 37 (3 sch.).
 Zwart speelt en wint.
 Denk er om : damslag gaat vóór.

18. Zwart : 19, 22 en 30 (3 sch.).
 Wit : 37, 39 en 41 (3 sch.).
 Zwart is aan zet. Hij meent, dat de weg open is, om een dam te halen. Hij speelt 30—35.
 Waarom is de zet foutief ?

19. Zwart : 4, 6, 15, 16 en 21 (5 sch.).
 Wit : 34, 44, 45, 41 en 49 (5 sch.).
 Zwart is aan zet. Hij speelt 21—26.
 Hij denkt een volgende zet af te ruilen en den weg open te maken voor het halen van een dam.
 Waarom is de zet verkeerd ?

20. Zwart : 4, 8, 10, 16 en 21 (5 sch.).
 Wit : 25, 35, 36, 43 en 50 (5 sch.).
 Zwart is aan zet. Hij beschouwt schijf 36 als een wisse buit en ... strijkt er achter. Is dat wel in orde ?

21. Zwart : 4, 9, 12, 27 en 31 (5 sch.).
 Wit : 34, 36, 43, 45 en 46 (5 sch.).
 Wit is aan zet. Hij speelt 46—41.
 Maar dat bekomt hem slecht. Hoe zal zwart antwoorden ?

22. Zwart : 17, 19, 20, 23 en 26 (5 sch.).
 Wit : 39, 40, 41, 46 en 47 (5 sch.).
 Wit is aan zet en speelt 41—36.
 Maar dat loopt uit op verlies. Zwart laat den roover wel binnenkomen, maar hij grendelt één open deur. Welke ?

23. Zwart : 5, 8, 17, 21 en 30 (5 sch.).
 Wit : 19, 23, 28, 39 en 49 (5 sch.).
 Zwart is aan zet en speelt 8—12.
 Hoe wint wit ?

24. Zwart : 16, 18, 23, 26 en 29 (5 sch.).
 Wit : 36, 37, 44, 46 en 50 (5 sch.).
 Wit speelt en wint. (Damslag gaat vóór.)

25. Zwart 3, 6, 8, 9, 10, 16 en 27 (7 sch.).
Wit : 24, 29, 35, 36, 46, 47 en 48 (7 sch.).
Wit speelt en wint.
26. Zwart : 7, 8, 9, 11 en 16 (5 sch.).
Wit : 20, 27, 31, 37 en 47 (5 sch.).
Wit speelt en wint.
27. Zwart : 3, 5, 6, 11, 13 en 14 (6 sch.).
Wit : 15, 25, 26, 29, 41 en 45 (6 sch.).
Zwart is aan zet. Waarom mag hij niet 11—16 spelen ?
28. Zwart : 6, 7, 13, 14, 16, 17 en 18 (7 sch.).
Wit : 26, 27, 34, 35, 36 37 en 39 (7 sch.).
Wit speelt en wint door 36—31.
Er volgt dan :
.....	16 X 29
35—30,	17 X 26
30 X 10,	26—31
10—5	(dam)

Nu is de stand 1 dam tegen 3 sch., waarvan er nog geen enkele de lange streek is gepasseerd.

Wit zal nu, bij goed spel, winnen.

Maar let er op : Tegen 4 schijven zal de witte dam het moeten afleggen, als zwart geen foutzetten doet. Tenminste als zwart de sterke steunpunten 1 en (of) 6 bezet heeft.

Anders wordt de zaak, wanneer wel één der stukken de lange streek is gepasseerd. Ook dan kan er nog winstkans zijn, maar dat is lang niet zeker. 't Hangt geheel af van den stand.

Bezien we b.v. dezen :

Zwart : 1, 7 en 34 (3 sch.).

Wit : dam op 5.

Wit is aan zet. Hij mag niet spelen 5—23. Hij zou verliezen door 34—40, gevolgd door 7—12.

Gaat de witte dam naar 10, dan speelt zwart 7—12. En nu mag de dam weer niet naar 23, want zwart zou antwoorden met 34—39 en de dam moet slaan op 7.

Ook 10—14 verliest, door 34—40. Gaat de dam

naar 28, dan krijgt schijf 34 gelegenheid om 1 veld vooruit te komen door 34—40 en de veilige haven kan worden bereikt. Zwart heeft dan gewonnen spel.

Kunt ge dus in het eindspel dam halen, b.v. op 5 en de tegenpartij heeft 3 schijven, waarvan geen enkele de lange diagonaal is gepasseerd, waag het dan. Maar zie eerst goed uit, of de stand der tegenpartij geen gevaar oplevert. En dat is zeer wel mogelijk. Bijv. :

Zwart : 1, 17 en 22.

Wit dam op 5 (pas gehaald).

Zwart speelt 22—28 en wint.

Ook als zwart staat op 1, 21 en 31. Hij wint dan door 31—37.

Ook met den stand 1, 12 en 22. Hij wint met 22—28.

Daarom, haal in het eindspel een dam, desnoods met opoffering van 1 of meer schijven, maar kijk goed uit je oogen, of er ook directe gevaren dreigen.

Dam tegen dam is remise, behalve, wanneer de dammen staan op 5 en 46. Natuurlijk verliest dan hij, die aan de beurt van spelen is. In de practische partij komt deze eindstand nogal eens voor.

Een schitterend voorbeeld hiervan is het eindspel tusschen de hoofdklasse-spelers S. Tigchelaar te Parrega (bondskampioen 1936 en '37) en den heer Steegstra te Marrum (gespeeld kampioens-wedstrijd 1936 te Franeker). Zie hiervoor de rubriek eindspelen voor gevorderden (no. 26).

Ook is in vele gevallen 1 dam plus 1 schijf tegen 1 dam remise. Bijv. :

Zwart dam op 46 ; schijf op 6 (of 1, of 11, of andere plaatsen, mits de schijf niet verder gevorderd is dan veld 21).

Wit dam op een veilig veld van de lijn 4—36, b.v. op 9. De zwarte schijf kan deze diagonaal niet passeeren of het moest zijn, dat de zwarte dam staat op 46 en de schijf op 26 ; dan zou dreigen 26—31. Maar zoodra zwart zijn dam op 46 en zijn schijf op 26 heeft geplaatst, speelt wit naar veld 36, de schijf gaat verloren en de partij eindigt met remise.

Hetzelfde resultaat levert de stand :
Zwart dam op 50, en 1 schijf op b.v. 27.
Wit dam op 5.

De zwarte schijf moet promoveeren tot dam, zal zwart kunnen winnen. Maar hij zal daarin niet sla-gen. De schijf kan nimmer de lange streek passeeren, als wit maar zorg draagt, deze op veilige plaatsaen te blijven beheerschen.

Twee dammen tegen 1 dam in het eindspel betee-kent in het algemeen de winst der partij. Volgens 't reglement moet de winst in 7 zetten zijn behaald. Remise zou dus het resultaat zijn, als er meer dan 7 zetten mee gemoeid waren. Dit getal 7 berust op een traditie. 't Is de vraag, of dit getal op den duur kan worden gehandhaafd. De zeer geroutineerde spelers hebben in 't algemeen aan deze 7 zetten ge-noeg, maar minder sterken vergissen zich wel eens, doen foutieve zetten en, wat dus in 7 zetten mislukt, zouden ze allicht met b.v. 10 zetten in orde brengen.

Maar, in elk geval, nu is het genoemde aantal van kracht. Maken we hier een begin met de behande-ling van het eindspel : 2 dammen tegen 1. De gewo-ne schijven zijn dus van het bord verdwenen.

We nemen den stand :

Wit 1 dam op 5.
A. Zwart 2 dammen op 50 en 48.

Eerst nemen we 't geval, dat zwart aan de beurt van spelen is. Hij speelt eenvoudig 48—43 en wit heeft geen veilige plaats meer. Immers er volgt na :

	Wit	Zwart
a.	5—10	43—30
b.	5—14	43—34
c.	5—19	43—39
d.	5—23	43 X 13
e.	5—28	50 X 22
f.	5—32	43 X 16
g.	5—37	43—39
h.	5—41	50—45
i.	5—46	43—48

Nu nemen we 't geval dat wit aan de beurt is :
Wit heeft voorloopig 2 velden, waar hij kan
staan : 41 en 46.

Na 5—41 door wit volgt : 48—25 en er blijft
geen veilig veld voor hem over.

Na 5—46 door wit volgt : 48—25, 46—41 (de
eenige plaats) 25—34, 41—5 (weer de eenige
plaats) en 34—43.

Ook nu zoekt wit tevergeefs naar een veilig veld.
Op de lange streek 5—46 staat de partij met 1
dam dus niet sterk.

We nemen daarom een anderen stand.

Wit dam op 1.

Zwart 2 dammen op 50 en 48.

Zwart is aan zet. Er volgt :

- a. 50—28   1—6
28—46   6—50 (de eenige plaats).
48—31 en wit is verloren.

Nu had wit ook inplaats van 1—6, kunnen spe-
len 1—7 of 1—45 of 1—40. Het resultaat was
't zelfde. Zwart gaat weer via 't veld 28 naar
46 en dan is de partij beslist na 1 streek, gevolgd
door 1 slag. Onderzoek deze gevallen maar eens
rustig.

Ook hier echter moet het tweede geval worden
bekeken, n.l. dat wit aan de beurt is. Hij heeft
2 velden tot zijn beschikking, n.l. 12 en 45.

Wit speelt 1—12. Er volgt : 50—28, 12—8,
28—46, 8—3, 48—31, 3—25, 31—26 en wit
is verloren. Inplaats van 3—25 zou wit ook 3
—8 of 3—12 kunnen spelen, met precies het-
zelfde resultaat.

- b. Onder a namen we als eerste zet van wit 1—12.
We kiezen nu nog de andere beschikbare zet
1—45. Er volgt :

50—28, 45—40, 28—46 en wit verliest, of

50—28, 45—7, 28—46 en wit verliest, of

50—28, 45—1, 28—46 en wit verliest.

Controleer zelf de gevallen maar goed.

Als zwart dus bij het behalen van den tweeden
dam dezen dadelijk kan plaatsen op 48, terwijl de
andere dam al op 50 staat, dan is de positie heel
sterk.

B. Gaan we nu aannemen, dat ge met uw laatsten zet den stand hebt bereikt : dam op 46 en dam op 48. Uw tegenstander speelt met wit en heeft 1 dam. Er zijn 48 velden, waar we dien witten dam een plaats kunnen geven. Maar 45 velden zijn direct onveilig ; daar kunt ge als zwartspeler òf direct slaan, òf uw tweede dam offeren en daarmee de partij winnen. Er resteeren voor den witten dam dus maar 3 velden.

Het zijn deze : 3, 47 en 50.

Wit kiest dus, zoo mogelijk, één van deze 3.

I. Wit gaat naar 3.

a. Er volgt :

48 — 31   3 — 25

31 — 26   25 — 34

46 — 32   34 X 31

26 X 37 We nemen nu maar 25 — 34 als tweede zet van wit ; maar ook na alle andere zetten volgt het offer van den eenen dam. Zelf controleeren.

b. 48 — 31   3 — 8

31 — 26   8 — 2

46 — 32   2 X 42

26 X 48 We namen als tweeden zet van wit 8 — 2. Ook na elken anderen zet van wit volgt het offer van den eenen dam, als niet direct geslagen kan worden. (Controleeren).

c. 48 — 31   3 — 12

31 — 26   12 — 45

26 — 42   45 X 41

46 X 37 We kozen als tweeden zet van wit 12 — 45. Ook na elken anderen zet volgt het offer van den eenen dam. (Controleeren).

Merk op, dat het einde is gekomen na 4 tempo's. (3 keer een streek of zet en 1 slag).

II. Wit gaat naar 47.

48 — 31   47 — 15

31 — 42   15 X 47

46 X 48

Merk op, dat nu de beslissing is gevallen na 3 tempo's (2 streken plus 1 slag).

III. Wit gaat naar 50.

48—31   50—11

46—5   11 X 41

5 X 46 We kozen 50—11 voor wit. Ook na elken anderen zet volgt het offer van een dam. Merk op, dat de partij uit is na 3 tempo's. (Controleeren).

Met 2 dammen op 46 en 48 in het eindspel tegen 1 dam staat ge dus sterk. In hoogstens 4 tempo's is het pleit beslist. Voor het eindspel hebt ge volgens het reglement te beschikken over 7 zetten. 7 min 4 is 3.

In 3 zetten moet ge dus den stand dam 46 en dam 48 kunnen innemen. Dan zijt ge zeker van de winst.

Bezet de eene dam dus de lange streek, als ge met uw twee dammen staat op 48 en 50 en behoudt hij die lijn, dan maakt ge uw plan overeenkomstig het onder A behandelde; gevoelt hij zich op de lange lijn onveilig en verlaat hij die, dan neemt ge er zelf oogenblikkelijk beslag van en komt tot de positie, behandeld onder B, mits ge nog voldoende getal zetten beschikbaar hebt. Let op het bovenstaande: De stand 46 en 48 vraagt nog 4 tempo's om de vijandelijke dam te doen verdwijnen. Evenwel, theorie en praktijk zijn er twee. In de practische partij komt de tweede dam niet altijd netjes terecht op veld 48. Er komen standen, die het niet gemakkelijk maken de partij met 7 zetten beslist te hebben. 't Is voor mij zelfs de vraag, of het in alle gevallen mogelijk zou zijn. Ik betwijfel dat n.l. heel sterk en juist daarom bevat voor mij het getal van 7 zetten, waarin de partij moet worden beslist, een element van onbillijkheid. De speler met twee dammen moet winnen, wanneer hij in zijn pogen niet beperkt wordt door een traditie. Kan hij de winnende voortzetting niet vinden, dan ontstaat toch een herhaling van zetten, op grond waarvan de partij in remise kan eindigen, evenals bij het schaken.

't Is zooals de heer Ir. J. Zijlstra te Pietersbierum tegen me zei: „Dat getal 7 heeft nu letterlijk niets met dammen te maken”.

Boven drukte ik mijn twijfel uit, of de beslissing in alle gevallen in 7 zetten kan worden bereikt, Die twijfel is een gevolg van niet weten. Ik weet niet alle gevallen. Je weet nooit, tot welk een eigenaardige stand je na een slagzet kunt komen. Wel weet ik, dat in het overgrootste deel der gevallen het wel mogelijk is, om na 7 zetten de vijandelijke dam te overmeesteren. Ook weet ik, dat een goed damspeler de winst zal binnenhalen, als hij den stand 46 en 48 met zijn dammen kan bereiken. Welnu, geef hem daarvoor ruim de gelegenheid, door bijv. te bepalen, dat de partij in hoogstens 10 of 12 zetten beslist moet zijn. Nemen we nu een geval, waarin de beslissing in de practische partij meermalen niet in 7 zetten zal worden bereikt (ofschoon het wel mogelijk is).

Zwart 2 dammen op 49 en 50.

Wit 1 dam op 41.

Zwart is aan zet. Er volgt:

..... 49—38

a. 41—36 38—43

36—31 (de eenige plaats) 43—48

en de witte dam heeft geen veld meer.

b. .... 49—38

41—14 38—43

14—25 43—48

en wit heeft geen veilig veld meer.

c. dus niet 14—25

..... 49—38

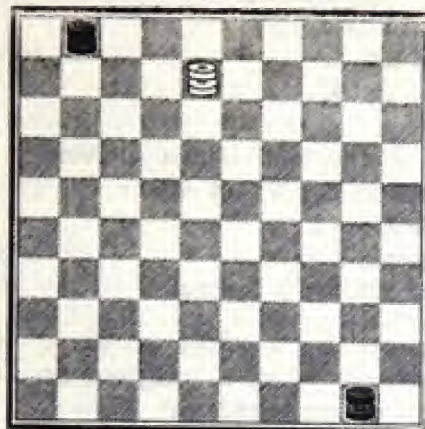
41—14 38—43

14—3 43—34

3—8 (eenige veld) 34—1!

Zwart.
Stand na 34—1!

Wit.

Wit heeft geen veld meer.

- d. Wanneer zal 'tgevaar groot worden, dat dit eindspel niet in 7 zetten wordt beslist?

Wanneer we krijgen: ..... 49—38 41—23

Om den lastigen zet 41—23 te ontgaan, speelt zwart niet als beginzet ..... 49—38, maar 50—6 (zie e).

- e. .... 50—6 (om 41—23 te beletten).

41—14 (de beste zet) 49—21

14—25 (de beste zet) 21—12

25—30 (de eenige zet) 12—45!

Zwart.
Stand na 12—45.

Wit.

De witte dam gaat nu altijd verloren.
Merk op de buitengewoon krachtige samenwerkingd er dammen :
bij c op 1 en 50.
bij d op 6 en 45.

29. Eindspel 2 dammen tegen 1 dam.
Wit dammen op 50 en 49.
Zwart dam op 1.
Zwart speelt 1—6.
Hoe wint wit in 3 zetten ?
30. Wit dam op 46 en schijf op 26.
Zwart dam op 50 en 2 schijven op 17 en 40.
Zwart speelt ondoordacht 40—45.
Hoe wint wit ?
31. Zwart dam op 5 en schijven op 15 en 24.
Wit dam op 45 en schijven op 33 en 35.
Wit speelt en wint.
32. Zwart dam op 48 en 4 schijven op 14, 15, 20 en 43.
Wit dam op 1 en 3 schijven op 40, 41 en 50.
Wit speelt en wint.
33. Zwart 7, 9, 11, 12, 18, 22 en 27 (7 sch.).
Wit 24, 29, 33, 42, 44, 49 en 50 (7 sch.).
Wit speelt en wint.
34. Zwart dam op 48, schijven op 5, 26, 36.
Wit dam op 29, schijven op 14, 27, 30.
Wit speelt en wint.
35. Zwart dam op 5, 4 schijven op 3, 11, 15, 25.
Wit dam op 23, 4 schijven op 28, 31, 35, 45.
Wit speelt en wint.
36. Zwart 9, 11, 12, 16, 22 en 28.
Wit 20, 31, 39, 46, 47 en 50.
Wit speelt en wint.
37. Zwart dam op 48, 3 schijven op 1, 3, 10.
Wit dam op 45, 2 schijven op 18 en 34.
Wit speelt en wint.

38. Zwart 2, 6, 7, 8, 9, 13, 14, 16, 17 en 19 (10 sch.)
 Wit 25, 26, 31, 32, 34, 36, 42, 43, 48 en 49
 (10 sch.)
 Wit speelt en wint.
39. Zwart 3, 6, 9, 14, 16, 20 en 32 (7 sch.)
 Wit 26, 36, 40, 41, 45 en 49 (6 sch.)
 Wit speelt en wint.
40. Zwart 2, 4, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 16, 18, 19
 20, 21, 22 en 26 (15 sch.)
 Wit 34, 35, 37, 38, 39, 41, 42, 43, 44,
 45, 47, 48 en 49 (13 sch.)
 Wit speelt en wint.

HOOFDSTUK III.

De openingen.

Een partij kan natuurlijk op 9 verschillende wijzen door wit worden begonnen. Vier van deze beginzetten worden tegenwoordig bij serieuze partijen niet gespeeld. Het zijn de aanvangszetten: 31—27, 32—28, 33—28 en 33—29.

Voor een behandeling van de tegenwoordig gebruikelijke openingen nemen we dus die, welke beginnen met de volgende zetten:

31—26, 32—27, 34—29,
34—30 en 35—30.

De meest gespeelde zijn: 31—26 en 32—27.

Een beginzet is echter nog geen opening. Hieronder verstaan we een reeks van zetten, die aan de te spelen partij een bijzonder karakter verleen.

Beginnen we met de opening, die tegenwoordig stellig het meest wordt gespeeld. We noemen haar de

A-opening.

Zij bestaat uit de volgende zetten:

	Wit	Zwart
1	31—26	20—25
2	37—31	14—20
3	32—27	17 X 37
4	41 X 32	11—17

Nu kan wit o.i. op 5 manieren vervolgen. We noemen dit de 5 voortzettingen van de A-opening. Voor elke voortzetting bespreken we enkele varianten.

1e voortzetting: 5. 46—41.

2e voortzetting: 5. 47—41.

3e voortzetting: 5. 42—37.

4e voortzetting: 5. 33—28.

5e voortzetting: 5. 34—30.

EERSTE VOORTZETTING.

5. 46 — 41.

1e variant :

5	46 — 41	18 — 22
6	41 — 37 ?	6 — 11
7	26 X 6	20 — 24
8	34 X 21	17 X 46
9	6 X 17	7 X 36

en zwart staat op winst, een gevolg van den zesden zet van wit. Voor dezen zwakken zet nemen we dus een betere, n.l. 6 33 — 28.

2e variant :

5	46 — 41	18 — 22
6	33 — 28	22 X 33
7	43 X 14	10 X 19
8	41 — 37 ?	16 — 21
9	31 X 22	20 — 24
10	34 X 23	13 X 31
11	36 X 27	12 X 21
12	26 X 17	7 X 27

en zwart wint. Een gevolg van den nog altijd zwakken zet 8 41 — 37. Inplaats hiervan nemen we 8 49 — 43.

Variant 3 :

5	46 — 41	18 — 22
6	33 — 28	22 X 33
7	43 X 14	10 X 19
8	49 — 43	17 — 21
9	31 X 11 ?	6 X 17
10	26 X 6	20 — 24
11	34 X 23	13 X 31
12	41 X 21	17 X 46

en zwart is de kwaliteit voor, een gevolg van den negenden zet van wit. Hiervoor kiezen we dus als beter : 9 26 X 17.

Variant 4 :

5	46 — 41	18 — 22
6	33 — 28	22 X 33
7	43 X 14	10 X 19

8	49 — 43	17 — 21
9	26 X 17	7 X 27
10	32 X 21	16 X 27
11	31 X 22	12 X 32
12	38 X 27	19 — 24
13	34 X 12	8 X 26
14	35 X 30	25 X 34
15	39 X 8	3 X 12

en zwart staat waarschijnlijk iets beter.

Opmerkingen :

Na 9 26 X 17 kan zwart ook voortzetten met

9	.....	12 X 21
10	31 X 11	1 X 21
11	41 — 37	5 — 10

en nu wint wit de kwaliteit door :

12	34 — 30	25 X 34
13	44 X 24	20 X 49 (dam)
14	37 — 31	21 X 41
15	43 — 39	41 X 34
16	35 X 33	49 X 35
17	45 X 1	(dam)

5e variant :

5	46 — 41	18 — 22
6	33 — 28	22 X 33
7	43 X 14	10 X 19
8	49 — 43	17 — 21
9	26 X 17	7 X 27
10	32 X 21	16 X 27
11	31 X 22	12 X 32
12	42 X 22	19 X 23
13	22 X 24	20 X 49
14	34 — 30	25 X 34
15	35 X 33	

Deze laatste afruil is voor wit noodig. Hij wil de zwarte dam laten slaan op 40 en moet dus het veld 35 ruim maken voor schijf 40. Maar, vóórdat zulks uitvoerbaar is moet het gat op 37 worden gedicht. We kunnen ons nu de volgende voortzetting denken :

15	.....	15 — 20
16	41 — 37	20 — 25
17	40 — 35	49 X 40
18	35 X 44	

en de kansen zijn ongeveer gelijk, al mag het zwarte spel er eenigszins solieder uitzien.

Het terugwinnen van den dam op 49 is dus alleen mogelijk na den afruil :

14	34 — 30	25 X 34
15	35 X 33,	

gevolgd door het dichtschuiven van veld 37.

Men zou de volgorde kunnen omkeeren :

eerst veld 37 dicht en daarna afruilen. Hierdoor zou wit in groote moeilijkheden komen. De lezer onderzoeken maar eens de voortzetting :

14	41 — 37	15 — 20
15	35 X 24	13 — 19
16	24 X 13	3 X 23

en wit, ofschoon materieel in het voordeel, zal alle zeilen moeten bijzetten, om zich staande te houden. Natuurlijk moet hij eerst 37 — 32 spelen, om het openslaan van veld 38 te voorkomen.

6e variant :

Een interessante voortzetting, op zichzelf nog een studie waard, is :

5	46 — 41	18 — 22
6	33 — 28	22 X 33
7	43 X 14	10 X 19
8	49 — 43	17 — 21
9	26 X 17	7 X 27
10	32 X 21	16 X 27
11	31 X 22	12 X 32
12	42 X 22	19 — 24
13	34 X 12	8 X 28
14	38 X 18	25 — 30
15	35 X 24	20 X 38
16	48 X 28	

en wit is een schijf vóór.

Zwart.
Stand na 16 48 X 28.

Wit.

De praktijk heeft nog niet uitgemaakt of de voortzetting

12 ..... 19—24

toereikend is voor zwart. Persoonlijk speelde ik deze variant op een wedstrijd tegen den Heer J. Tol-sma te St. Jac. Par., die de partij won. Maar zoo'n enkel geval zegt natuurlijk niets inzake de correctheid van het offer, dat zwart door deze wending brengt.

7e variant :

In bovenstaande 6e variant speelt wit 10 32 X 21. Hij kan ook spelen : 10 31 X 22. Er volgt dan :

10 ..... 20—24

11 34 X 23 13 X 31

12 41 X 21 16 X 18

en de partijen staan ongeveer gelijk, al dient erkend, dat de lange hoek van wit eenigszins is verzwakt.

Wat is uit bovenstaande beschouwingen gebleken ?

Na den 5den zet van wit 5 46—41 kan zwart met 5 ..... 18—22 het initiatief nemen. Wit komt in de verdediging en dient zijn oogen goed open te hebben. Hoogstens brengt hij het tot ongeveer gelijk spel. Voor wit is de voortzetting 5 46—41 dus niet bijzonder kansrijk en is alleen te verdedigen, als hij goed bekend is met de verschillende varianten en alzoo de talrijke klippen weet te omzeilen :

bovendien moet hij vertrouwen op zijn kennis van het eindspel.

Deinst hij, om begrijpelijke redenen, terug voor 5 46—41, dan kan hij 't probeeren met de tweede voortzetting van de A-opening, dus met :

5 47—41.

Karakteristiek is dit eens door een speler uitgedrukt : dan moet de rún mar fen 'e stâl ! Niet on aardig gezegd : schijf 47 is een sterk stuk, dat, in 't algemeen gesproken, zoo lang mogelijk op zijn plaats dient te blijven. We krijgen dan dus dit verloop :

1	31—26	20—25
2	37—31	14—20
3	32—27	17 X 37
4	41 X 32	11—17
5	47—41.	

Het bezwaar is, en dat stellen we op den voorgrond, dat wits linkervleugel, de lange hoek, wordt verzwakt. Evenwel, niet in die mate, dat direct gevaar dreigt. De kans blijft bestaan, dat door af ruil het sterke veld 47 wederom door wit wordt bezet. Zwart zal dus o.m. moeten probeeren, dit te voorkomen, wat hem in vele gevallen ook zal gelukken. Door dezen gewijzigden 5den zet van wit krijgt de partij een geheel ander karakter. We zullen een paar varianten eens nader onder de oogen zien.

Als zwart nu ineens op de verzwakte vleugel los trekt, n.l. door 5 ..... 17—21, kan hij in 't na deel komen. Bijv.

6	31 X 11	1 X 21
7	26 X 17	12 X 21 ?
8	32—27	21 X 32
9	42 X 22	18 X 27
10	33—28	27 X 29
11	34 X 1	en wint.

Na 7 26 X 17 dus niet 12 X 21, maar :

7	.....	7 X 27
8	32 X 21	16 X 27

Nu kan wit direct zijn lange hoek versterken door :

9 34—30 25 X 32

10 42 X 31 en wit heeft minstens gelijk spel.

Uit bovenstaande volgt, dat zwart dus niet te haastig van leer moet trekken. De beste voortzettingen voor hem zijn :

5 ..... 7—11 en

5 ..... 19—24

We zullen ze beide nagaan :

1e variant :

	Wit	Zwart
1	31—26	20—25
2	37—31	14—20
3	32—27	17 X 37
4	41 X 32	11—17
5	47—41	7—11
6	32—27	17 X 37
7	41 X 32	11—17
8	33—28	17—22

Opmerking :

Hier is voor zwart 8 ..... 1—7 niet voldoende, evenmin 8 ..... 19—24, omdat wit zich dan door

9 32—27 17 X 37

10 28—22 18 X 27

11 31 X 22 18 X 27

12 38 X 47 prachtig herstelt en het vrijere spel heeft.

De lezer onderzoeken zelf, welk ander bezwaar nog is verbonden aan 8 ..... 1—7.

Daarom zal zwart vervolgen met

8 ..... 17—22 en we krijgen verder :

9 28 X 17 12 X 41

10 36 X 47 16 X 36

11 46 X 26 8—12

Deze zet stelt zwart in de gelegenheid door afruil na 19—24 wat vrijer spel te krijgen. Natuurlijk was 6—11 direct fout.

12 32—27 en wit staat bevredigend.

Niet 12 26—21 waardoor wit na 12 ..... 20—24 een schijf verliest.

Na 8 ..... 17—22 bereikt zwart dus niet veel.
 Na 8 ..... 1—7 haalt wit dam op 1.
 Na 8 ..... 19—24 ruilt wit voordeelig 3 om 3
 of te beginnen met 9 32—27.

De beste zet voor zwart zal dus zijn :

8 ..... 17—21. Er volgt :

9 26 X 17 12 X 41

10 36 X 47 en wit staat vrij goed.

Zwart heeft alzoo met 5 ..... 7—11 geen be-
 paald voordeel gekregen ; bezien we nu 5 19
 —24.

2e variant 5 ..... 19—24.

1 31—26 20—25

2 37—31 14—20

3 32—27 17 X 37

4 41 X 32 11—17

5 47—41 19—24

56 34 X 14 10 X 19

7 40—34 5—10

8 44—40 10—14

9 50—44 20—24

en het spel blijft voorloopig in rustige banen door :

10 34—30 25 X 34

11 40 X 20 14 X 25

12 35—30 25 X 34

13 33 X 35

Opm. : Foutief zou zijn 10 32—27 17 X 37

11 41 X 32 24—29

en zwart wint, ook na 10 33—28 17—21

DERDE VOORTZETTING.

Als voor den witspeler 5 46—41 te riskant is,
 terwijl 5 47—41 hem positioneel onjuist voorkomt,
 kan hij zijn kracht probeeren aan de derde voortzet-
 ting, n.l. 5 42—37, ofschoon deze zet nauw ver-
 want is aan de 2e voortzetting.

Het verloop kan dan zijn :

1e variant :

1 31—26 20—25

2 37—31 14—20

3	32—27	17 X 37
4	41 X 32	11—17
5	42—37	7—11
6	47—42	1—7

Zwart behoeft zich hier natuurlijk niet te laten weerhouden, doordat wit op 1 dam kan halen.

Wit zal zich wel wachten, dit te doen.

7	31—27	17—21	
8	26 X 17	11 X 31	
9	37 X 26	16—21	
10	26 X 17	18 X 16	
11	42—37		(ook 46—41 zou kunnen)
11	.....	19—24	
12	34 X 14	10 X 19	
13	37—31	5—10	
14	40—34	10—14	
15	31—26 en de stand is ongeveer gelijk.		

Als zwart inplaats van 7 ..... 17—21 vervolgt met 7 ..... 19—24, kan wit dam halen op 1.

2e variant :

1	31—26	20—25
2	37—31	14—20
3	32—27	17 X 37
4	41 X 32	11—17
5	42—37	19—24
6	34 X 14	10 X 19
7	40—34	5—10

en de aanval op wits lange hoek wordt voorloopig uitgesteld.

3e variant :

1	31—26	20—25
2	37—31	14—20
3	32—27	17 X 37
4	41 X 32	11—17
5	42—37	18—22

Wit kan nu door 6 47—41 afruil toelaten met on- ongeveer gelijk spel. Interessanter wordt de partij door :

- 6 47—42, zooals ik speelde tegen den Heer L. bij

de Leij te Franeker, op den jaarlijkschen wedstrijd in 1937. Het vervolg was toen :

6	.....	19—24
7	34 X 14	10 X 19
8	40—34	19—24
9	34 X 14	4 X 24

Nu was de volgende voortzetting mogelijk :

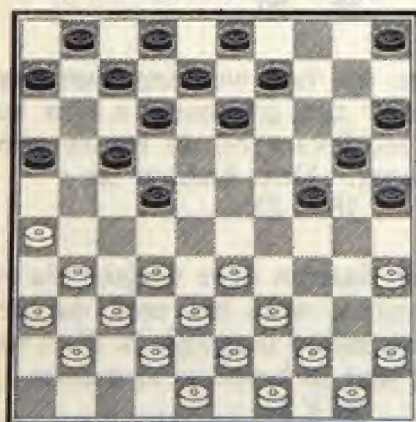
10	33—28	22 X 33
11	32 X 14	17—21
12	26 X 17	12 X 32
13	14 X 12	8 X 17
14	42 X 11	1 X 21

met ongeveer gelijk spel en eventueel verdere afruil door wit met 15 45—40.

Wit speelde niet 10 33—28, maar vervolgde foutief met 10 46—41.

Zwart.

Stand na 10 46—41.

Wit.

Foutief, want nu is de volgende winst-voortzetting voor zwart mogelijk :

10	.....	6—11
12	26 X 6	22—28
12	38 X 16	24—30
13	6 X 17	7 X 29
14	35 X 33	12—17
15	16 X 18	8 X 37

en zwart is 2 stukken vóór.

VIERDE VOORTZETTING 5. 33—28.

We krijgen dan dus :

1	31—26	20—25
2	37—31	14—20
3	32—27	17 X 37
4	41 X 32	11—17
5	33—28	

Zwart zal nu schijf 28 kunnen beschouwen als eenigszins **abnormaal geplaatst** en trachten haar prijs te maken, als het oogenblik is gekomen. Wit zal voorloopig dus goed op de verdediging hebben te letten.

Zwart kan natuurlijk ook direct overgaan tot af-ruil, wat de partij vereenvoudigt. Onderstaande be-schouwingen hebben betrekking op 't geval, dat Zwart niet dadelijk afruilt.

Er kan dan volgen :

1e variant :

5	.....	18—22
6	46—41	

Merk even op, hoe we hier, met omwisseling van zetten, terecht zijn gekomen in den stand, die her-haardelijk voorkwam bij de eerste voortzetting van deze A-opening. Daar hadden we :

5	46—41	18—22
6	33—28	

We zouden daarom deze variant als overbodig kun-nen laten rusten, ware het niet, dat er nog een an-dere gang van zaken mogelijk is, dien we bij de eerste voortzetting niet in bespreking namen. Daar volgde :

6	.....	22 X 33
7	43 X 14	10 X 19
8	49—43	17—21

Nu willen we zwart laten vervolgen met :

8	.....	19—24
9	34 X 14	4 X 24, {

waarna zwart dam dreigt te halen.

10 39—34 is fout.

Let maar op de voortzetting :

10	.....	13—18
11	34 X 14	15 X 13

12	35 X 24	6—11
13	26 X 6	18—23
14	24 X 22	17 X 39 (6 sch.).
15	6 X 17	12 X 21
16	40 X 38 en zwart wint een schijf. Daarom niet :	
10	39—34 maar 10 39—33.	

In de meeste gevallen zal de zwartspeler aan zijn tegenpartij niet toestaan : 33—29, 24 X 33, 32 X 34. Om dien afruil te voorkomen, kan zwart voortzetten met 17—21. Laat zwart dien afruil wel toe, dan krijgt wit in zijn korten hoek voldoende vrijheid van beweging.

Na 5 ..... 18—22 kan wit ook vervolgen met 6 39—33.

De volgende afwikkeling komt dan voor :

2e Variant :

1	31—26	20—25
2	37—31	14—20
3	32—27	17 X 37
4	41 X 32	11—17
5	33—28	18—22
6	39—33	6—11
7	26 X 6	19—23
8	28 X 19	9 X 29
9	34 X 21	17 X 37 (5 sch.)
10	6 X 17	7 X 27
11	42 X 22	12 X 32
12	40—34 en de door zwart gewonnen schijf gaat weer verloren. Deze gang van zaken is voor wit niet onvoordeelig. De zet 5 ..... 18—22 acht ik sterk. Niettemin wordt ook vervolgd met 5 ..... 19—24. Bij voorzichtig, gedegen spel van zwart zal ook dan wit groote kans loopen, positioneel in het nadeel te komen. B.v. :	

3e Variant :

1	31—26	20—25
2	37—31	14—20
3	32—27	17 X 37
4	41 X 32	11—17
5	33—28	19—24
6	34 X 14	10 X 19

7	39—34	7—11
8	46—41	5—10
9	41—37	10—14
10	34—30	25 X 34
11	40 X 29	19 X 39
12	44 X 33	20—25
13	50—44	14—19
14	35—30	25 X 34
15	44 X 24	19 X 30
16	28—23	18 X 29
17	33 X 35	

Dit lijkt nu wel aardig voor wit, maar de positie valt heusch niet mee. Wit moet altijd rekening houden met de dreiging 17—21 en in verband hiermee is schijf 43 aan haar plaats gebonden. Wit loopt kans, in zijn korte hoek gebrek te krijgen aan materiaal. De voortzetting 5 33—28 zal dan ook door voorzichtige spelers wel met rust worden gelaten. Zij plaatst wit voor groote risico's, wat evenwel voor anderen vaak weer een aantrekkelijke zijde heeft.

VIJFDE VOORTZETTING. 5 34—30.

1	31—26	20—25
2	37—31	14—20
3	32—27	17 X 37
4	41 X 32	11—17
5	34—30	25 X 34
6	39 X 30	20—25
7	44—39	25 X 34

8 39 X 30. Wel is waar geeft dit zwart gelegenheid tot een gewild overdwars-slagje, maar ik acht 8 39 X 30 toch beter dan 8 40 X 29. Na 8 40 X 29 zou zwart kunnen vervolgen met 8 ..... 15—20 en er dreigt stukverlies, dat alleen voorkomen kan worden ten koste van de positie.

Wel zou wit kunnen voortzetten met 9 29—24, maar de afruil geeft een geavanceerde schijf, wat ook zijn bezwaren heeft.

Na 8 39 X 30 19—24

9 30 X 19 18 X 20 heeft wit voorloopig den tijd tot het formeeren van een behoorlijke positie. Een agressief of scherp aanvallend karakter draagt deze voortzetting allerminst. De moeilijkheden worden uitgesteld tot het meer gevorderde middenspel.

HOOFDSTUK IV.

Vervolg openingen.

Aan de beurt is opening B. Zij begint precies als opening A, maar zwart wijkt op zijn vierde beurt af en speelt 4 ..... 12—17.

Deze opening wordt dus bepaald door de volgende 4 zetten :

1	31—26	20—25
2	37—31	14—20
3	32—27	17 X 37
4	41 X 32	12—17

1e Variant :

5	34—30 ?	25 X 34
6	39 X 30 ? ?	10—14
7	30 X 10	17—21
8	26 X 17	11 X 22
9	32 X 23	19 X 26
10	10 X 19	13 X 24 en zwart wint.

Na 5 ..... 25 X 34 kan ook volgen :

6	40 X 29 ?	18—23
7	29 X 18	8 X 37
8	47 X 27	17 X 37

en wit is weer een stuk achter.

Nog kon volgen na 5 ..... 25 X 34.

6	44 X 24	19 X 30
7	35 X 24	20 X 29
8	33 X 24	

en zwart krijgt het betere spel door 8 ..... 18—23. Om al deze redenen is 5 34—30 niet aan te bevelen.

2e Variant :

5	46—41	10—14
6	34—30 ?	25 X 24
7	39 X 10 en	de muis zit in de val. Er volgt :
7	.....	17—21
8	26 X 17	11 X 22
9	32 X 23	19 X 37

10 10 X 19   13 X 24
 11 42 X 31 en zwart heeft 2 schijven gewonnen.
 Dus niet 6 34—30. De gebruikelijke zet is
 6 41—37. Er kan dan volgen :
 6 ..... 5—10 (gedwongen).
 7 31—27   17—21
 8 26 X 17   11 X 31
 9 37 X 26   16—21
 10 26 X 17   18 X 16
 en wit staat minstens even goed als de tegenpartij.

3e Variant :

5 46—41   9—14.
 Ook deze zet is bedoeld als een valstrik. We zullen wit er laten inloopen :
 6 34—30 ?   25 X 34
 7 40 X 9   14—19
 8 9 X 29   20—24
 9 29 X 20   10 X 30
 10 35 X 24   18—23
 11 24 X 22   17 X 46 (dam)
 en zwart dreigt eventueel met 16—21.

Voor wit is nu onvoldoende :

12 42—37 ; er volgt :
 12 ..... 46 X 35
 13 45 X 25   15 X 35
 14 50—45   4—10
 15 45 X 25   10—15

en zwart heeft een schijf gewonnen.

Na 5 ..... 9—14 zal wit dus niet op het lok-aas bijten maar hij speelt beter :

6 41—37. Hij staat dan beter dan zwart tengevolge van diens speculatieven zet.

4e Variant :

Een solidere voortzetting na 5 46—41 is voor zwart 5 ..... 7—12. Er kan dan voorloopig nog volgen :

6 41—37   19—24
 7 34 X 14   10 X 19
 8 40—34.   Opmerking : Na
 8 39—34   5—10
 9 33—28   10—14

zijn we aangeland in dezelfde positie als bij de A-opening 4e voortzetting, 2e variant. (zie zet 9).

Een interessant geval is na 4 ..... 12—17 de

5e Variant :

5 33—28.

M.i. is nu voor zwart geboden :

5 ..... 17—21
6 26 X 17 11 X 33
7 43 X 23 20—24
8 34 X 14 10 X 26 (4 sch.)

en de stand mag vrijwel van gelijke kracht worden beschouwd ; beide partijen hebben een solied spel.

Boven is gezegd, dat 5 ..... 17—21 voor zwart geboden zou zijn. Men lette op de voortzettingen :

5 ..... 7—12 en
5 ..... 19—23.

Na 5 ..... 7—12 kan volgen :

6 28—23 19 X 37
7 47 X 7 20—24
8 34 X 14 9 X 20
9 7 X 9 10 X 8

Na

5 ..... 19—23 volgt :

6 28 X 19 13 X 24
7 34 X 14 4 X 24 en met

8 35—30 komt wit in 't voordeel, 't zij positioneel, 't zij materieel.

Ook kan wit na 7 ..... 4 X 24 dam halen op 4, zij 't ten koste van een schijf. Wil zwart deze dam weer onschadelijk maken door : 24—29, 39 X 19, 20 X 18, 4 X 36, 3—9, 36 X 4, 5 X 3, dan is er van zwarts linkervleugel niet veel meer over. ▶

Een theoretisch goed georiënteerde speler kan in zulke varianten licht de kluts kwijt raken, vooral op een wedstrijd. De meest bevredigende voortzetting voor zwart na 5 33—28 lijkt mij 5 ..... 17—21.

Opening C.

Zwart laat er „de lange hoek van wit uitslaan”.

1e Variant : 7 34—30.

1 31—26 20—25

2	37—31	14—20
3	32—27	17 X 37
4	41 X 32	16—21
5	26 X 17	12 X 41
6	46 X 37	7—12
7	34—30	25 X 34
8	39 X 30	20—25
9	44—39	25 X 34
10	39 X 30.	

De partijen verschillen nu niet veel. Beide hebben voorloopig nog voldoende vrijheid van beweging; de moeilijkheden komen in het meer gevorderde middenspel.

2e Variant: 7 36—31 (de eerste 6 zetten als boven).

7	36—31	11—16
8	31—27	1—7
9	27—21	16 X 27
10	32 X 21	19—24
11	34 X 14	10 X 19

Al is schijf 21 voor zwart niet aangenaam en belemmert zij hem in zijn bewegingsvrijheid, toch kan deze zelfde schijf ook weer een punt worden, waarop zwart op den duur zijn aanval kan richten.

12	37—31	25—30
13	35 X 24	20 X 29
14	33 X 24	19 X 30
15	40 X 20	15 X 24

Wil wit nu afruil door zwart 16 ..... 24—29 ontgaan, dan zal hij o.a. 16 38—33 kunnen spelen. Zwart moet voorloopig opereeren in zijn lange hoek, doch daar heeft hij voldoende „streek”.

Verschillende dammers zullen een vraagteeken plaatsen achter den achtsten zet 8 ..... 1—7.

Immers door dezen zet legt hij zich zelf in den korten hoek aan banden. Sommigen zullen de voorkeur geven aan:

8	.....	16—21
9	27 X 16	6 X 26

waardoor omgekeerd, wit belemmeringen ondervindt aan zijn linkervleugel. Laten we wit dan voortzetten met den

3en Variant :

10	33—28	19—24
11	34 X 14	10 X 19
12	39—34	1—6

Natuurlijk niet 12 ..... 5—10, waarop wit dan haalt op 5. Het karakteristieke van dezen stand is, dat wit zijn kansen tracht te benutten door een combinatie van de aanvalszetten 28—23 en 34—30. Maar deze kansen zijn gauw van de lucht. Wit moet spelen en na 44—39 verliest 28—33 zijn beteekenis, en na 43—39 geldt dit voor den aanvalszet 34—30.

Wit staat nu aane en tweesprong. Zal hij, als vereerder van een eenigszins avontuurlijk middenspel voortzetten met 34—30, 25 X 34, 35 X 33 ? of zal hij vereenvoudiging zoeken door :

13	28—23	13 X 31
14	34—30	25 X 34
15	44 X 11	6 X 17
16	38—32	31 X 33
17	43 X 21	26 X 17

De beslissing hangt af van wit's spelkarakter. De laatste afwikkeling geeft aan wit een bevredigende stand.

Nog zij opgemerkt, dat deze afwikkeling niet mogelijk zal zijn, als zwart, inplaats van 12 ..... 1—6 speelde 12 ..... 1—7.

4e Variant :

De zet 33—28 kwam in bovenstaande variant op wit's tienden beurt. We laten hem nu nog doen op den 7den beurt. Aldus :

7	33—28	11—16
8	34—30	25 X 34
9	39 X 30	

Nu mag zwart natuurlijk niet spelen :

9 ..... 20—25, want er zou volgen 10 28—23 met verlies van een stuk. Zwart vervolgt met :
9 ..... 1—7 en de lange vleugel van wit staat „gepend”.

10	44—39	20—25
11	50—44	25 X 34
12	39 X 30 of	
12	35 X 33.	

Opmerking. Na 7 33—28 mag zwart zich niet laten verleiden tot 11—17.

Opening D. 4 . . . . . 19—24.

1e Variant :

1	31—26	20—25
2	37—31	14—20
3	32—27	17 X 37
4	41 X 32	19—24
5	34 X 14	10 X 19

Nu staan wit als goede voortzettingen ten dienste :
6 40—34, 6 35—30 en 6 46—41.

Na de eerste 5 zetten staan de partijen symmetrisch : de rechter-, zoowel als de linkerflanken vertoonen hetzelfde beeld. Deze symmetrie kan nog een tijdje bewaard blijven door :

6	40—34	11—17
7	44—40	7—11
8	50—44	1—7
9	46—41	5—10
10	41—37	10—14

11 31—27 ; tot hiertoe en... niet verder ! Nu kan zwart niet voortzetten met 11 . . . . . 20—24, wegens :

12 27—22 en wit haalt dam.

Anderszins kan de overeenkomstige stand worden behouden door :

2e variant :

1	31—26	20—25
2	37—31	14—20
3	32—27	17 X 37
4	41 X 32	19—24
5	34 X 14	10 X 19
6	35—30	25 X 34
7	39 X 10	5 X 14
8	44—39	16—21
9	26 X 17	12 X 41
10	46 X 37	7—12

Dergelijke voortzettingen te betheoretiseeren heeft geen zin. 't Hangt af van den speeltrant der wederzijdsche partijen, hoe de toestand zich zal ontwikkelen.

De voortzetting 4 ..... 19—24 wordt betrekkelijk weinig gespeeld. Bij een verder gevorderd middenspel zullen zich posities ontwikkelen, die grootendeels in het voorafgaande al aan de orde zijn geweest. Men lette er maar eens op, hoe vaak het voorkomt, dat zwart na eenige zetten overgaat tot 19—24, gevolgd door 34 X 14 en 10 Δ 19. Deze afruil komt nu direct in de opening al aan de beurt. Ofschoon er veel voorbeelden zijn aan te halen, waaruit de waarheid van 't bovenstaande blijkt, willen we ons bepalen tot een enkel voorbeeld :

1	31—26	20—25
2	37—31	14—20
3	32—27	17 X 37
4	41 X 32	19—24
5	34 X 14	10 X 19
6	46—41	11—17
7	41—37	5—10
8	39—34	10—14
9	33—28	7—11 en we hebben een staand volkomen gelijk aan die, welke voorkomt in de A-opening, 4e voortzetting, 3e variant.

De tot nu toe behandelde openingen A, B, C en D hebben dus dit gemeenschappelijk begin :

1	31—26	20—25
2	37—31	14—20
3	32—27	17 X 37
4	41 X 32	

De vierde zet van zwart bepaalt nu den naam der opening :

4	.....	11—17	A-opening.
4	.....	12—17	B-opening.
4	.....	16—21	C-opening.
4	.....	19—24	D-opening.

HOOFDSTUK V.

Vervolg der openingen.

We zijn gekomen tot de behandeling van de 5e opening : Opening E.

1 32—27 19—24.

Wanneer een partij aldus begint, krijgt de ingewijde toeschouwer direct de gedachte : Dat kan er straks op los gaan ! Zeer levendig wordt de partij dan ook, wanneer wit voortzet met 2 27—22, waarop volgt de bekende afruil (3 om 3). Behoort zwart evenwel tot het spelertype, dat liever wat kalm en rustig van wal steekt, dan zal hij 1 32—27 niet beantwoorden met 1 ..... 19—24. Hij speelt

1 ..... 17—21 en er volgt :

2 31—26 21 X 32

3 33 X 31 16—21

4 26 X 17 18 X 16 en de partij behoudt voorloopig een rustig aanzien. Als wit nu maar een beetje wil meewerken, dan kan dat geliefde „overdwarsslagje” zich nog één of twee keer herhalen. Na :

5 31—26 12—18

6 37—31 16—21

7 26 X 17 18 X 16. Maar zoo welgezind is de witspeler niet altijd en na 5 ..... 12—18 zou hij er een eind aan kunnen maken door 6 38—32.

Wat uit den bereikten stand zal groeien, valt eenvoudig niet te betheoretiseeren. Er is nog te weinig contact.

Ruimer stof tot bespreking geeft ons de zooeven als levendig gekenschetste voortzetting :

2 27—22.

1e variant :

1 32—27 19—24

2 27—22 17 X 28

3 33 X 22 18 X 27

4 31 X 22 12 X 32

5 38 X 27

Opmerking: Na 5 ..... 13—19 wordt schijf 27 bedreigd.

Wit speelt dan 6 34—30 of afruil als volgt:

6	27—21	16 X 27
7	37 X 17	11 X 22
8	34 X 29	24 X 33
9	43 X 21	

Op 6..... 20—25 kan wit antwoorden met 7 34—30, waarna afruil volgt:

7	.....	25 X 34
8	39 X 19	13 X 24 en er is een symetrische stelling ontstaan.

Maar we willen nu geen vereenvoudiging zoeken, al is deze maar weer voorloopig; immers de moeilijkheden komen toch. We zullen de partij levendig houden en zetten voort met 5 ..... 11—17.

Dus dit verloop:

1	32—27	19—24
2	27—22	17 X 28
3	33 X 22	18 X 27
4	31 X 22	12 X 32
5	38 X 27	11—17

Nu heeft wit eigenlijk maar één afdoende voortzetting, n.l.:

6 43—38. Merk op, dat hij na 6 34—30 een schijf zou verspelen, want zwart zou antwoorden met 6 ..... 17—21. Ook andere zetten zouden zijn of slecht, of van twijfelachtige waarde.

6	.....	20—25
7	49—43	15—20
8	35 X 15	5 X 25
9	36—31.	

Opmerking: 9 40—35 zou gevolgd worden door 10—15. Zwart dreigt dan met 24—30. Om deze dreiging te pareeren, zou er voor wit niet anders opzitten dan 34—29, een voortzetting, die me niet bepaald gunstig voorkomt.

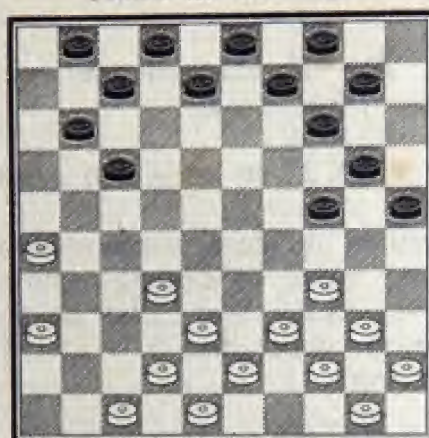
9	.....	13—19
10	31—26	16 X 36
11	46 X 26	17—22
12	27 X 18	19 X 17

13 41—36 6—11, een karakteristieke zet, juist veelvuldig gespeeld in deze opening ; een zet, die verband houdt met het open veld 49.

14 37—32

Zwart.

Stand na 37—32.

Wit.

Nu kan zwart dam halen op 49, ten koste van 3 schijven. Doet hij zulks, dan zal de witspeler ongetwijfeld verstandig handelen, den dam weer onschadelijk te maken ; m.i. is hiervoor maar één weg, n.l. 47—41 en de partijen staan materieel weer gelijk. Het eindspel lijkt me voor wit niet ongunstig. Van daar misschien het feit, dat ik deze dambalerij nimmer in een partij heb medegemaakt.

14 ..... 9—13, een zet, altijd krachtig aanbevolen door den oud-kampioen J. Tolsma. Wit kan dan voortzetten met 15 46—31.

2e variant.

Ook deze bevat veel moois. De zetten zijn gelijk tot aan de 9de beurt van zwart. Boven zien we hem spelen 13—19 ; hiervoor nemen we nu een vrij dikwijls toegepaste voortzetting

9 ..... 24—30 Er volgt :
10 31—26 16 X 36
11 46 X 26 30—35.

Verplicht, wegens de dreiging 34—29.

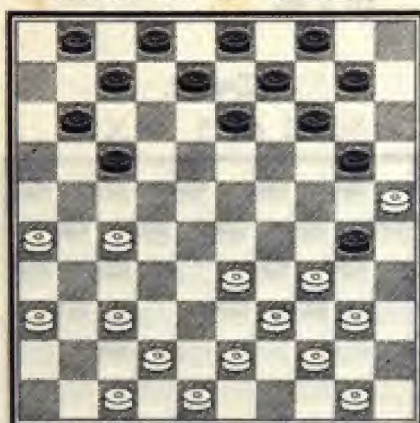
- 12 38—33   6—11
 13 41—36   25—30
 14 34 X 25   35 X 15
 15 27—21   11 X 31
 16 36 X 27 en positioneel verdient zwart de voorkeur.

Gaan we even terug naar 14 34 X 25.

Hier zou wit zich kunnen laten verleiden tot
 14 45 X 25.

Zwart.

Stand na 14 45 X 25.

Wit.

Zwart kan dan winnen door :

- 14 .....   20—24
 15 40 X 29   11—16
 16 26 X 6   17—22
 17 27 X 18   8 X 30
 18 6 X 19   9 X 49 (6 schijven)
 19 25 X 34. Meermalen heb ik op een wedstrijd wit onder deze verleiding zien bezwijken.

Nog anders toont de heer A. Miedema te Franeker het foutieve aan van 14 45 X 25. Hij vervolgt dan zeer fraai :

- 14 .....   17—21
 15 26 X 6   7—11
 16 6 X 17   13—18
 17 17 X 19   9 X 29 (4 schijven)
 18 34 X 23   30—34 !!
 19 44 X 13   8 X 46, haalt dam en wint.

3e variant.

- 1 32—27 19—24
2 31—26 20—25.

Afruil zou nu kunnen volgen in beide hoeken ; zwart, hiervan niet gediend, speelt daarom niet 2... 20—25, maar 2..... 24—29. Er volgt :

- 3 39 X 19. Wil wit eenvoudiger spel, dan speelt hij

- 3 34 X 23.

- 3 ..... 13 X 24. Nu dreigt 18—22 en om deze dreiging te ontgaan speelt wit :

- 4 36—31 16 X 36

- 5 46 X 26.

Zwart.

Stand na 5 46 X 26.

Wit.

Een hachelijk moment voor zwart. Zoo heel mooi lijkt hem 5..... 11—16. Maar er zou volgen :

- 6 34—29 !! 16 X 36

- 7 35—30 24 X 35

- 8 45 X 25 15 X 35

- 9 29—23 18 X 29

- 10 33 X 22 (5 schijven).

Een tiental jaren geleden is 't me gelukt, een hoofd-klasse-speler hiermee te snappen ; al te haastig vervolgde hij met

- 10 ..... 8—12, waarop ik voortzette met

- 11 50—45, zodoende 2 schijven won, de partij en

tenslotte den wedstrijd. Voor zwart is de goede voortzetting 5 ..... 20—25. Volgens mijn meening kan wit nu vervolgen met 6 27—21.

4e variant.

Bij de bespreking van de vorige variant is bij wit's derden zet een opmerking gemaakt over eventueele vereenvoudiging. Doet wit zulks, dan krijgen we :

1	32—27	19—24
2	31—26	24—29
3	33 X 24	20 X 29
4	34 X 23	18 X 29
5	39 X 19	13 X 24.

Gesteld, dat wit, om schijf 24 te bedreigen, vervolgde met :

- 6 38—32 ? dan zou zwart, het gevaar ziende,
6 ..... 17—21 spelen er er volgt afruil, 3 om 3.

Evenwel kan zwart door 6 ..... 24—30 positie-voordeel verkrijgen ; aldus :

7	35 X 24	14 X 34
8	44 X 24	17—21
9	26 X 17	11 X 33

10 43 X 23 en de voorposten van wit zijn niet sterk.

F-OPENING.

1	32—27	20—25
2	27—22.	

Opmerking : 2 31—26 zou vrij zeker leiden tot afruil of 2 ..... 14—20. In het laatste geval ontstaat na 3 37—31 ook weer een stand, reeds behandeld in de vorige openingen.

2 ..... 12 X 32 ; deze slag kan direct spanning in de partij brengen.

3 38 X 27. Wil zwart nu voorloopig nog wat kalmpjes aan, dan zal hij voortzetten met 3 ..... 17—21, gevolgd door verdere afruil. Is hij strijd-lustig, dan vervolgt hij met 3 ..... 14—20, een voortzetting die ik voor ruim 30 jaar al zag spelen door nu wijlen den hoogst sympathieken en tevens gevreesden damvriend, den Heer Jan Bruinsma te Witmarsum. We nemen dus voor zwart :

- 3 ..... 14—20
 4 31—26 10—14
 5 37—31 17 X 37
 6 41 X 32.

Oppervlakkig gezien zou zwart nu voortzetten met 16—21, maar hij doet dit niet, omdat wit, na den eersten afruil zou vervolgen met 34—30, waarmee hij de schijf terugwint en bovendien positie-voordeel verkrijgt. De dreiging 16—21 is dus maar schijn. Zwart speelt liever 6 ..... 20—24. Voor wit is 't nu tijd, om af te ruilen met :

- 7 34—30 (niet 32—27, want zwart zou spelen
 7 ..... 24—29 en 1 schijf winnen).
 7 ..... 25 X 34
 8 40 X 20 14 X 25
 9 32—27 Zwart zet zijn aanval voort met
 9 ..... 9—14
 10 33—29.

Zwart.

Stand na 10 33—29.

Wit.

Dit lijkt me voor wit de beste voortzetting ; de belangstellende lezer onderzoeke dit maar eens ; misschien vindt hij een betere. In elk geval blijft de partij in hooge mate interessant.

OPENING G.

In zekeren zin zijn de zetten hier omgekeerd als bij de vorige opening. Daar koos wit eerst de 2e

schijf (32) en zwart „kroop tegen de lijst”. Hier het omgekeerde met de volgende zetten :

1 31—26 19—24

2 37—31 24—29.

Op 2..... 20—25 zou de bekende afruil volgen.

3 39 X 19 13 X 24

4 41—37 20—25

5 46—41.

't Is duidelijk, dat zwart nu niet met den overeenkomstigen zet 5 ..... 14—20 kan afruilen; het „gat” op 41 is nu gestopt. Afruil zou zwart verplichten tot 6 ..... 4 X 24, wat positioneel nadeel meebrengt. Zeer merkwaardig heeft zwart ternaauwer-nood een goede zet. Voorloopig lijkt me alleen mogelijk :

5 ..... 8—13.

En wit staat nu voor een probleem als hij den stand niet eerder onder oogen krijgt.

Wit nam hier dus de zetten van zwart uit de vorige opening en omgekeerd, zwart koos die van wit. Maar het groote verschil is, dat wit een tempo vóór blijft; vandaar dat de spiegel-beeldige opening al haar einde vond bij 5 46—41.

Natuurlijk zou wit na 2..... 24—29 ook anders hebben kunnen afruilen: 3 om 3; maar dit was voor zwart niet slecht: hij kreeg er vrijer spel door.

OPENING H.

1 31—26 20—25

2 34—30 25 X 34

3 40 X 29 of, wat door omkeering van zetten precies op hetzelfde neerkomt :

1 34—30 20—25

2 31—26 25 X 34

3 40 X 29 14—20

Na 3 39 X 30 zal zwart in vele gevallen voortzetten met afruil door 19—24. 3 ..... 15—20 doet een schijf verliezen.

4 29—24 20 X 29

5 33 X 24 19 X 30

6 35 X 24

Zwart, aan beurt, kan vervolgen met afruil door 6 ..... 17—21 maar deze afruil is voor wit in geen enkel opzicht schadelijk. Voorts kan zwart een directen aanval doen op de geavanceerde schijf 24 door 6 ..... 17—22. De eenige weerlegging van wit is dan 7 39—33. En dan nog kan zwart afruilen door 7 ..... 22—27.

Er volgt 8 37 X 19, 9 X 20 en zwart mist meteen zijn afwijkend geplaatste schijf 22. Het eenige verschil zou dan zijn, dat de afruil een zet later komt en dat wit verplicht werd schijf 39 te brengen naar 33.

Dus na deze 1e variant :

1	31—26	20—25
2	34—30	25 X 34
3	40 X 29	14—20
4	29—24	20 X 29
5	33 X 24	19 X 30
6	35 X 24	17—22
- 7 39—33 komt zwart voor de keus : afruil of voortzetting van het meer onbekende en gecompliceerde spel door b.v. 7 ..... 11—17.

Variant 2. /

Begin als boven :

- 6 ..... 18—22.

De aanval op schijf 24, in de vorige variant ingezet op den 6den zet van zwart, wordt ook voorafgegaan door ..... 18—22. Er kan dan, en dit gebeurt ook herhaaldelijk in de practische partij, een eenigszins fantastisch verloop volgen ; men oordeele :

6	.....	18—22
7	37—31	13—18. Wederom een bedreiging van 24. En nu zou 8 39—33 geen effect hebben wegens
8	.....	18—23 en wit verliest een schijf. Wit vervolgt daarom met :
8	32—27	17 X 37
9	47 X 27	11—17
10	42—37	9—13
11	48—42.	Zoo zag ik deze variant meermalen spelen. Een ingewikkelde stand is gegroeid. Een winst-

voortzetting voor zwart is niet gemakkelijk te vinden.

In deze 2e variant speelt wit 7 37—31.

Heel solide komt me voor: 7 45—40. Er kan dan volgen:

7 45—40 13—18

8 24—20 10 X 30

9 40 X 20 15 X 24

10 36—31 16 X 27

11 32 X 25, waardoor wit's positie zeer goed is.

HOOFDSTUK VI.

(Vervolg openingen ; slot).

OPENING J.

Mij resten nog te bespreken twee openingen, die, naar hun oorsprong, een eenigszins persoonlijk karakter dragen. De openingszet 34—29 heb ik tientallen malen gespeeld tegen hoofdklasse-spelers uit mijn naaste omgeving en ook wel op wedstrijden, waar dan de tegenstander meestal eenigermate verrast werd door zoo'n afwijkend begin. Dat is op zichzelf al een voordeel voor den witspeler. Ik heb niet precies onthouden, welk gemiddeld resultaat ik met die opening had, maar het aantal verlies-partijen, die ik er mee kreeg te boeken, is stellig niet van dien aard, dat ik tegen elken tegenstander deze opening niet zou durven spelen. Door de opgedane ervaring ben ik gekomen tot een vijftal varianten, waarvan hier een overzicht volgt :

1e variant.

1	34—29	20—25
2	40—34	15—20 wel toegepast o.a. door den heer J. Tolsma, oud-kampioen.
3	35 X 24	19 X 28
4	32 X 23	18 X 40
5	44 X 35.	

2e variant.

1	34—29	20—25
2	40—34	14—20
3	32—28	19—24
4	34 X 14	10 X 19
Opmerking : Na 4 ..... 4 X 24 zet wit voort met		
5	37—32.	
5	37—32	5—10
6	31—26	10—14
7	41—37	25—30
8	35 X 24	14 X 23

9 33—29 23 X 34

10 39 X 10 17 X 21

11 26 X 17 11 X 31

12 37 X 26 9—14

13 10—5 (dam). Dit kan zwart natuurlijk voorkomen door 12 15—20, waarna de partijen materieel gelijk zijn.

De hier door zwart gevolgde speelwijze is meermalen toegepast door wijlen den heer P. de Boer te Tzummarum, indertijd een sterk speler.

13 ..... 15—20

De situatie is duidelijk. Wit zal trachten zijn dam lucht te verschaffen en zwart probeert hem tegen één schijf te bemachtigen, zoodat hij 1 schijf vóór blijft.

14 44—39. Wit's eerste poging, die gemakkelijk wordt afgeweerd door

14 ..... 4—10.

3e variant.

1 34—29 20—25

2 40—34 14—20

3 32—28 19—24

4 34 X 14 10 X 19

5 37—32 25—30

6 35 X 24 19 X 30

7 31—26 20—25

Inplaats van 5 ..... 25—30 zag ik tegenspelen

5 ..... 20—24 en zwart slaat terug.

4e variant.

1 34—29 20—25

2 40—34 14—20

3 32—28 18—23

4 29 X 18 12 X 32

5 38 X 27 10—14

Opmerking: 5 ..... 17—22 zou door afruil tot ongeveer gelijk spel voeren.

6 31—26? 19—24?

en wit kan ternauwernood aan den aanval van weerskanten ontsnappen; hij speelt:

7	37—31	17 X 37
8	36 X 38	16 X 27
9	33—28	27 X 40
10	50 X 30 (4 sch.)	25 X 34
11	39 X 30.	

Het vraagteeken zegt al, dat 6 31—26 slecht is. Zwart moet voortzetten: 6 ..... 5—10, waarna volgt: 7 44—40 19—24
8 50—44 en zwart staat op winst.

Inplaats van 6 31—26 moet wit spelen 6 42—38, en hij kan zich voorloopig best staande houden. Op den Bondswedstrijd in 1936 te Franeker speelde ik deze opening tegen den Heer Dijkstra te Scharnegoutum. In het middenspel stond wit één schijf voor, die ook goed was geposteerd. Dat wit tenslotte de partij toch verloor kwam door een grove blunder, dus geheel onafhankelijk van de opening.

OPENING K.

- 1 35—30.

Ook deze opening draagt een zeer persoonlijk karakter. We zouden haar de Tolsma-opening kunnen noemen, op grond van het feit, dat ze op wedstrijden, althans tot nu toe, alleen door den ongeslagen oud-kampioen, den Heer J. Tolsma wordt gespeeld. Ik moet eerlijk bekennen, over deze opening nog niet een definitief oordeel te durven uitspreken. Vast staat, dat men tegen den Heer T. spelende, groote kans loopt, als zwart-speler in moeilijkheden te komen met de volgende voortzetting:

1	35—30	20—25
2	40—35	14—20
3	44—40.	Als zwart nu doorgaat, met aan zijn lange vleugel te opereeren, b.v. door:
3	.....	19—24
4	34 X 14	10 X 19
5	30 X 10	5 X 14
6	40—34	dan zal hij groot gevaar loopen, positioneel in 't nadeel te komen. Eveneens door:
1	35—30	20—25
2	40—35	19—24

3	30 X 19	9 X 40
4	50 X 30	25 X 34
5	39 X 30.	

Vooraf tegen een buitengewoon sterk speler en kenner van deze posities zijn deze voortzettingen op den duur weinig hoopgevend. Daarom geef ik de voorkeur, met zwart spelende, aan :

1	35—30	20—25
2	40—35	17—21
3	30—24	19 X 30.

M.i. beter dan 25 X 23, zooals ik speelde tegen Tolsma op den wedstrijd te Franeker in 1937.

4	35 X 24	25 X 23
5	32—27	21 X 32
6	37 X 17	12 X 21

en van positioneel voordeel v. wit is m.i. geen sprake meer. 't Wordt nu voorloopig zuiver positie-spel. En, dat weten wij Friesche dammers allen, dan heeft de heer T. wat mede te zeggen. Een zeer sterk speler, tegen wien te verliezen, voor niemand een schande beteekent. Een partij dammen met den Heer T. is en blijft een genot.

Hiermee zijn de openingen behandeld. Wie aan een wedstrijd deelneemt, toegerust met de in deze behandeling neergelegde kennis der openingen, kan men niet als ongewapend beschouwen. Ik stel me niet voor, de hoogste wijsheid inzake de leer der openingen te hebben gegeven. Op den duur, en misschien al bij een eventueele herdruk, zullen herzieningen noodig blijken, eensdeels, doordat mijn inzicht te kort schoot, anderdeels doordat inzichten en opvattingen door nieuwe ervaringen aan veranderingen onderhevig zijn. Ook op 't gebied van schaken zien wij, hoe vroeger veel gespeelde varianten in onbruik geraken, om ze toch later weer te zien opduiken, gewijzigd, aangevuld, verbeterd, met het resultaat der nieuwere onderzoekingen. Zoo blijft het spel levend, ook het damspel. En tegelijk komt het op een hooger plan, waaraan te werken ook het hoofddoel is van dit werkje.

HOOFDSTUK VII.

Eindspelen voor meer-gevorderden.

In de toevoeging, voor meer gevorderden, ligt niet opgesloten, dat al deze eindspelen moeilijk zouden zijn. Hoofdklasse-spelers zullen de meeste er van betrekkelijk vlug doorzien, mede doordat vele eindspelen, vooral wanneer ze opvallen door bijzondere eigenschappen, onder de Friesche dammers al spoedig publiek bezit worden. Maar ongetwijfeld zullen ten slotte allen er iets in vinden, dat voor hen nog heeft de bekoring van het nieuwe. Zelf had ik in den loop der tijden eenige eindspelen aangeteekend, die mijn bijzondere aandacht trokken. Nu ik ze wilde opnemen in dit werkje, meende ik toch, dat het aantal te klein was. Daarom richtte ik me tot verschillende hoofdklasse-spelers met het verzoek, mij, zoo mogelijk, iets van hun voorraad af te staan ter publicering. Van verschillende kanten uit de damwereld ontving ik hartelijke medewerking, waarvoor ik nogmaals mijn grooten dank betuig. Als regel heb ik bij deze eindspelen alleen den naam van de winnaars vermeld, behoudens de gevallen, waarin me zulks niet was opgegeven.

Het eerste eindspel, dat ik geef, is uit een partij, gespeeld omstreeks 1835. In dien tijd, dus rondweg voor een eeuw, was één der beste spelers in het Friesche spel de Heer Gerben Minnes IJsselstein, woonachtig later (misschien ook toen) te Deersum. Wegens meerdere bekwaamheid werd IJ. af en toe van deelname uitgesloten. In 1834 won hij te Grouw op een damwedstrijd den 1sten prijs, een mooie, zilveren lepel, nu nog in mijn familie-bezit. De lepel draagt als randschrift:

„Deze lepel is gewonnen door Gerben Minnes IJsselstein met dammen te Grouw in 1834”.

Als echt liefhebber van het damspel kon de Heer IJ. niet thuis blijven, als in den omtrek een wedstrijd werd gespeeld en al mocht hij dan zelf niet mee dingen naar een prijs. Hij volgde dan als belangstellend toeschouwer den strijd aan de borden. Bij zoo'n gelegenheid merkte hij eens, toen een partij was afge-

lopen, tegen den verliezer op : „Dat hiest dou winne kinnen“. De stand werd natuurlijk weer opgezet en wel als volgt :

1

Zwart.

Wit.

Zwart 2, 4, 7, 10, 13, 15, 18, 7 sch.

Wit 27, 31, 32, 33, 34, 42, 45, 7 sch.

Wit speelt en wint.

Dat ik dit eindspel hier geef als no. 1 is niet, omdat het buitengewone kwaliteiten heeft. Een goed hoofdklasse-speler doorziet het vrij vlug. Maar het krijgt als no. 1 een eereplaats, omdat het meer dan 100 jaar oud is. Voor 35 jaar ongeveer is een en ander mij medegedeeld door een neef van genoemden heer IJsselstein. 'k Heb het bewaard en het vindt nu hier nog een geschikte plaats.

2

Zwart.

Wit.

Van minder ouden datum is no. 2, ontleend aan een partij, gespeeld op een wedstrijd te Herbaijum omstreeks 1870. De heer Okkinga van Herbaijum speelde met wit tegen den heer L. de Boer, later landbouwer te Tzummarum. De stand was :

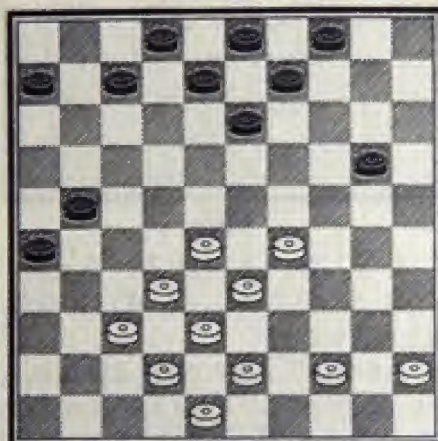
Zwart 19, 24, 26 en 30.

Wit 32, 33, 39 en 45.

Zwart is aan beurt en speelt 26—31. Nu wint wit op fraaie wijze.

3

Zwart.

Wit.

Op een wedstrijd te Bolsward, ongeveer 1906, bij den Heer L. v. d. Zee aan de Oude Koemarkt, waar bij zoo'n dampartij lange Goudsche pijpen gratis beschikbaar werden gesteld (nog een oude traditie) speelde ik tegen nu wijlen den Heer Jan Bruinsma te Witmarsum. In een minimum van tijd was ik verpletterd. Toen, wel de tijd hebbende, schonk ik mijn aandacht aan een partij, gespeeld door een zekere v. d. Veer, (Leeuwarden) tegen Zoethout uit Tirns. De stand was :

Zwart (v. d. Veer) 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 13, 20, 21
en 26.

Wit (Zoethout) 28, 29, 32, 33, 37, 38, 42, 43,
44, 45 en 48.

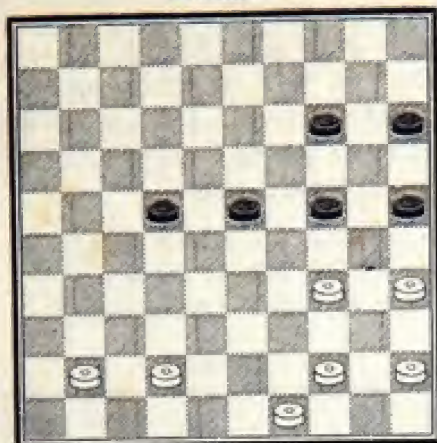
Beide 11 schijven.

Zwart is aan zet en wint prachtig.

4

Zwart.

Wit.

Zwart 14, 15, 22, 23, 24, 25 (6 sch.)

Wit 34, 35, 41, 42, 44, 45

en 49 (7 sch.)

Zwart is aan zet; hoe wint hij, ondanks zijn achterstand? (zwart Thomas Westra, Franeker).

5

Zwart.

Wit.

Eindspel uit de jaarlijksche wedstrijd te Franeker in 1915.

Wit (W. Ennema) 24, 35, 38, 43, 44, 45, 46
en 47 (8 sch.)

Zwart (Tj. Okkinga) 4, 5, 6, 7, 13, 15, 16
en 26 (8 sch.)

Wit is aan zet ; hij speelt 46—41, in de hoop, dat zwart zou afruilen door 26—31, want dan zou volgen 24—20, 15 X 24, 38—32, 27 X 40, 45 X 1 (dam) en wit moet winnen. Maar zwart dacht er anders over. Hij speelt direct op winst en beëindigt de partij heel mooi. Wit liep er in ; wie een kuil graaft enz.

- 6 Zwart 6, 12, 13, 15, 22 (5 sch.)
 Wit 24, 35, 39, 37, 41 (5 sch.)
 Wit aan zet en wint. (eenvoudig).

7 Zwart.

Wit.

Eindspel van een partij, gespeeld op een damwedstrijd te Bolsward. De wit-speler, nu wijlen den Heer D. J. Tolsma te St. Jac. Parochie staat 1 schijf achter ; desondanks kan hij de partij winnen.

Zwart 4, 5, 10, 14, 19, 20 en 26 (7 sch.)

Wit 25, 32, 34, 35, 38 en 45 (6 sch.)

Wit speelt en wint.

- 8 Zwart 1, 4, 5, 6, 10, 13, 16, 20, 25 en 27 (10 sch.)
 Wit 30, 34, 36, 38, 40, 44, 45, 46,
 47 en 49 (10 sch.)

Zwart is aan zet en speelt 1—7.

Wit (W. Ennema) grijpt de kans en wint.

- 9 Zwart 1, 6, 7, 11, 13, 16, 17 en 20 (8 sch.)
 Wit 26, 29, 31, 36, 42, 45, 47 en 48 (8 sch.)
 Wit (H. Koster, Franeker) speelt en wint.

10

Zwart.

Wit.

Zwart 3, 4, 5, 7, 15, 16, 17, 21 en 26 (9 sch.)

Wit 19, 25, 34, 35, 36, 37, 45, 46, 48 en 49 (10 sch.)

Wit (nu wijlen de Heer G. Hoefstra te Ried) speelt en wint op fraaie wijze.

- 11 Zwart 4, 6, 7, 9, 14, 15, 16, 24 en 25 (9 sch.)
 Wit 21, 27, 34, 35, 44, 45, 46, 47 en 50 (9 sch.)
 Zwart speelt 9—13. Nu verliest hij een schijf en de partij.

12

Zwart.

Wit.

Zwart 2, 6, 13, 20 en 31 (5 sch.)

Wit 28, 40, 42, 43, 45 en 49 (6 sch.)

Wit (Tj. Okkinga te Franeker) speelt en wint op zuiver getelde streken. Eén streek verkeerd en de partij was remise geweest. Welke is die ééne streek?

- 13 Zwart 4, 5, 6, 8, 10, 16, 17 en 19 (8 sch.)
 Wit 31, 34, 35, 36, 44, 45, 46 en 49 (8 sch.)
 Zwart speelt en wint.
- 14 Zwart 8, 14, 21, 25 en 26 (5 sch.)
 Wit 22, 23, 29, 37 en 47 (5 sch.)
 Zwart speelt nu 25 — 30.
 Wit (W. Ennema) vervolgt en wint.
- 15 Zwart 2, 6, 7, 8, 10, 12, 15, 16, 18, 20 en 25
 (11 sch.)
 Wit 31, 32, 33, 34, 35,
 37, 38, 42, 43, 45 en 48 (11 sch.)
 Wit (P. Palma te Dronrijp) speelt en wint.
- 16 Zwart 4, 6, 12, 13, 15, 18, 19, 25 en 28 (9 sch.)
 Wit 16, 21, 26, 31, 35, 36, 39, 45 en 50 (9 sch.)
 Wit (H. Koster te Franeker) speelt en wint.
- 17 Zwart 1, 3, 6, 7, 15, 18, 25, 30 en 35 (9 sch.)
 Wit 16, 26, 27, 31, 39, 41, 44, 45 en 48 (9 sch.)
 Zwart (A. Kuiken te St. Jac. Par.) speelt en wint.
- 18 Zwart 1, 6, 11, 13, 15, 16,
 19, 25 en 35 (9 sch.)
 Wit 21, 22, 27, 31, 36, 37, 42, 44 en 45 (9 sch.)
 Wit (P. Palma, Dronrijp) speelt en wint.
- 19 Zwart 4, 7, 19, 20, 21 en 26 (6 sch.)
 Wit 32, 37, 40, 41, 43 en 45 (6 sch.)
 Wit (K. Okkinga, Franeker) speelt en wint.
- 20 Zwart 4, 6, 7, 8, 10, 15 en 16 (7 sch.)
 Wit 24, 26, 27, 36, 39, 42, 45 en 49 (8 sch.)
 Wit speelt en wint (eenvoudig !)
- 21 Zwart 5, 6, 11, 15, 16 en 17 (6 sch.)
 Wit 25, 26, 31, 35, 36, 37 en 48 (7 sch.)

Zwart speelt 16—21; hij tracht zijn verloren schijf terug te winnen. Maar nu verliest hij direct.

- 22 Zwart 10, 12, 20, 21 en 23 (5 sch.)
 Wit 30, 32, 39, 40 en 47 (5 sch.)
 Wit (P. Palma, Dronrijp) speelt en wint.
- 23 Zwart 4, 6, 7, 8, 15, 16, 20 en 25 (8 sch.)
 Wit 26, 34, 36, 40, 43, 44, 45 en 47 (8 sch.)
 Wit speelt en wint. Slotstand eindpartij wedstrijd Schalsum 1929, gewonnen door schrijver dezes.
- 24 Zwart 6, 8, 10, 23 en 33 (5 sch.)
 Wit 21, 25, 31, 36, 37 en 40 (6 sch.)
 Wit speelt 37—32. Zwart toont dat die zet foutief is. Hoe?
- 25 Zwart dam op 46 en schijf op 26.
 Wit dam op 4 en schijf op 15.
 Wit is aan zet. Hij heeft slechts één, n.l. 4—36.
 Hoe wint zwart nu?

26 Zwart.

Wit.

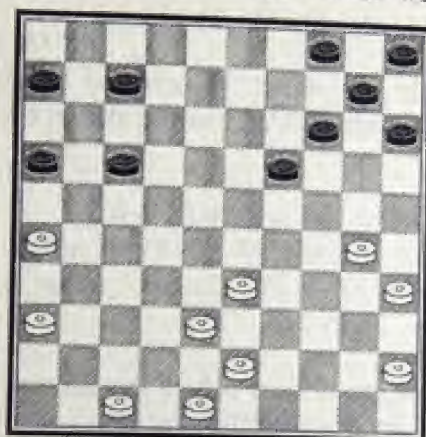
Wit dam op 1 en schijven op 47 en 30.
 Zwart 2 schijven op 36 en 43.

Wit (de heer S. Tigchelaar te Parrega) aan zet
 en wint op buitengewoon fraaie wijze. Een prach-
 tig staaltje van damkunst van den huidige
 Bondskampioen.

27

Zwart.

Zwart speelt 15—20. Wit wint.

Wit.

Zwart 4, 5, 6, 7, 10, 14, 15, 16, 17 en 19 (10 sch.)

Wit 26, 30, 33, 35, 36, 38,

43, 45, 47 en 48 (10 sch.)

Zwart aan zet, speelt 15—20.

Wit (de heer J. Bruinsma) laat zijn kans niet
 voorbijgaan.

28 Zwart dam op 50 en 2 schijven op 6 en 16.

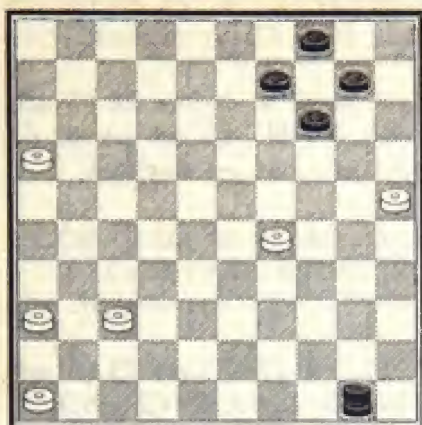
Wit dam op 2 en schijven op 24, 26, 33

en 36 (4 sch.)

Wit speelt 33—29.

Nu kan zwart winnen. En hij deed het ook, de
 derde klas-speler, lid van de Damclub Marrum.
 Kranig!

Wit.

Zwart dam op 50 en 4 sch. op 4, 9, 10 en 14.

Wit 16, 25, 29, 36, 37 en 46 (6 sch.)

Wit aan zet en wint. Een zeer bijzonder geval.
Afkomstig van den heer Visser te Jellum.

- 30 Zwart dam op 42 en schijf op 31.
Wit dam op 5 en schijf op 15.
Wit speelt nu 15 — 10.
Zwart (de heer Steegstra van Marrum) zet voort
en wint. Bondswedstrijd Wirdum 1937.
- 31 Zwart 1, 4, 5, 9, 12, 13, 14, 18, 23 en 27 (10 sch.)
Wit 15, 16, 25, 30, 36, 38, 39, 41, 42 en 46 (10 s.)
Wit speelt en wint. (Dit eindspel en de volgen-
de tot no. 43 zijn afkomstig van Jan Bangma te
Weidum.)
- 32 Zwart 7, 9, 12, 16, 21, 22, 31 en 36 (8 sch.)
Wit 19, 23, 24, 33, 38, 49 en 50 (7 sch.)
Wit speelt en wint.
- 33 Zwart 2 dammen op 46 en 47 en 2 sch. op 45
en 25.
Wit 1 dam op 1 en 2 sch. op 6 en 17.
Wit speelt en wint.

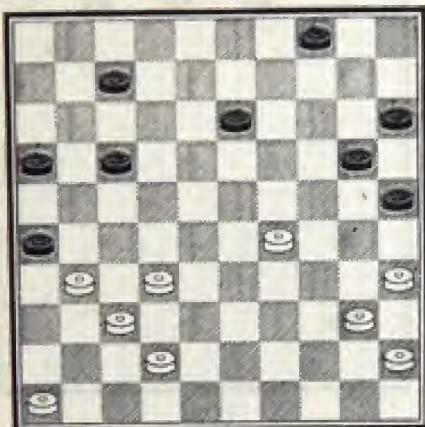
- 34 Zwart 4, 7, 15, 16, 21 en 24 (6 sch.)
Wit 35, 36, 39, 41, 42 en 48 (6 sch.)
Wit speelt 36 — 31 en verliest.
- 35 Zwart 4, 5, 6, 8, 9, 16 en 24 (7 sch.)
Wit 22, 27, 40, 41, 43, 44 en 48 (7 sch.)
Wit speelt 40 — 34 en verliest.
- 36 Zwart 4, 13, 14, 16 en 20 (5 sch.)
Wit 25, 27, 31 en 36 (4 sch.)
Wit speelt 31 — 26 en verliest.
- 37 Zwart 9, 11, 14, 17, 22 en 25 (6 sch.)
Wit 36, 39, 40, 42 en 45 (5 sch.)
Wit speelt 40 — 35 en verliest.
- 38 Zwart dam op 47 en 5 sch. op 10, 15, 25, 27, 41.
Wit dam op 1 en 5 sch. op 34, 35, 44, 45, 50.
Wit speelt en wint.
- 39 Zwart 2, 6, 12, 15, 25 en 30 (6 sch.)
Wit 16, 19, 21, 26, 33 en 45 (6 sch.)
Wit speelt en wint.
- 40 Zwart 3, 5, 11, 15, 17 en 32 (6 sch.)
Wit 13, 23, 26, 30, 34 en 36 (6 sch.)
Wit speelt en wint.
- 41 Zwart 6, 12, 15, 16, 25 en 30 (6 sch.)
Wit 26, 27, 33, 36, 44 en 45 (6 sch.)
Wit speelt en wint.
- 42 Zwart 3, 11, 13, 15, 20, 21 en 25 (7 sch.)
Wit 23, 29, 31, 34, 35, 41 en 45 (7 sch.)
Wit speelt en wint.
- 43 Zwart 4, 7, 12, 15, 16, 18, 23 en 26 (8 sch.)
Wit 30, 32, 34, 37, 38, 40, 42 en 47 (8 sch.)
Wit speelt en wint.
- 44 Zwart 1, 4, 6, 7, 9, 15, 18, 24, 25 en 35 (10 sch.)
Wit 16, 26, 27, 36, 39, 42, 44, 45, 49 en 50 (10 s.)
Wit speelt en wint. (De nrs. 44, 45 en 46 ont-
ving ik van den heer C. Posthumus, Wolsum).

- 45 Zwart 3, 6, 9, 11, 15, 18, 25 en 36 (8 sch.)
 Wit 32, 35, 38, 39, 40, 42, 45, 47 en 48 (9 sch.)
 Zwart speelt en wint.
- 46 Zwart 4, 6, 7, 8, 10, 11, 13, 15, 16,
 17, 23 en 28 (12 sch.)
 Wit 26, 34, 36, 37, 38, 41, 42, 45, 47 en 48 (10 s.)
 Wit speelt en wint.

47

Zwart.

Wit.

Zwart 4, 7, 13, 15, 16, 17, 20, 25 en 26 (9 sch.)
 Wit 29, 31, 32, 35, 37, 40, 42, 45 en 46 (9 sch.)
 Uit den simultaan-wedstrijd te Bolsward, 1935.
 Wit (de simultaan-speler Sj. Tigchelaar te Par-
 rega) speelt en wint.

48

Zwart.

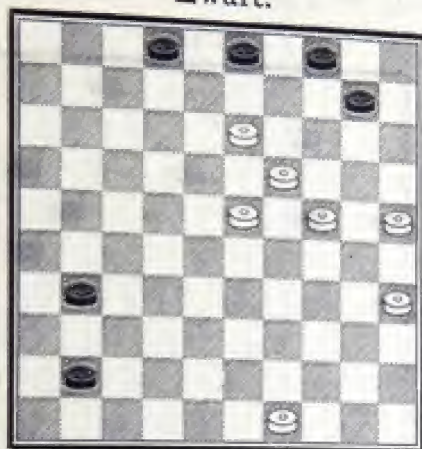

Wit.

Eindspel van de slotpartij wedstr. Franeker 1937.
 Zwart 4, 7, 14, 21, 26 en 34 (6 sch.)
 Wit 18, 22, 23, 37, 45 en 48 (6 sch.)
 Zwart (de heer J. Tolsma te St. Jac. Parochie)
 speelt en wint.

49

Zwart.

Wit.

Zwart 2, 3, 4, 10, 31 en 41 (6 sch.)
 Wit 13, 19, 23, 24, 25, 35 en 49 (7 sch.)
 Zwart (de heer P. Palma te Dronrijp) speelt en
 wint.

50

Zwart.

Wit.

Zwart 3, 7, 13, 16, 25 en 26 (6 sch.)

Wit 23, 33, 37, 40, 47 en 48 (6 sch.)

Wit (W. Ennema) speelt en wint.

Tenslotte hier nog een aanvallende beschouwing over het eindspel van 2 dammen tegen 1 dam.

We gaan uit van het geval, dat zwart, met twee dammen spelende, deze geplaatst heeft op 50 en 45 (of 1 en 6), dus beide dammen broederlijk naast elkaar in de korte hoek. Zwart dus dam op 50 en dam op 45.

Van de 48 velden, die er nu beschikbaar zijn voor den witten dam, zijn er 40 direct gevaarlijk. Neemt wit één van deze 40 velden, dan kan zwart den vijandelijkten dam onmiddellijk slaan of afruilen.

Er resteeren voor den witten dam dus 8 plaatsen. Hiervan dient hij er één te bezetten. Het zijn de velden 5, 10, 41 en 46 (de vier uiterste velden van de lange lijn) en de velden 21, 16, 8 en 2.

Kiest wit een dier velden van de lange lijn, dan is de winst voor zwart zeer eenvoudig. Zwart verplaatst dan één zijner dammen slechts 2 velden, bijv. 50—39. Evengoed is 45—34. De afwikkeling behoeft hier niet te worden herhaald; ze komt tot stand in hoogstens 4 tempo's.

Nu denken we ons het geval, dat wit plaats neemt op één der 4 velden: 21, 16, 8 of 2. Beschouw even nauwkeurig de ligging van deze velden. De zwarte dammen bestrijken de schuine lijnen 45—1 en 50—6. Daar onmiddellijk naast, ter weerszijden, liggen de schuine lijnen 2—35 en 16—49. In deze twee schuine lijnen liggen de voorloopig nog veilige punten: de velden 2, 8, 16 en 21. Merk op, dat 2 en 16 randvelden zijn, 21 en 8 niet.

Speelt wit nu zijn dam naar 21 of 8, dus niet naar een randveld, dan is de partij in 3 tempo's beslist.

a.	Wit	Zwart	
	dam naar 21	50—6	
	ad. lib.	afruilen	3 tempo's
	slaan	slaan	

b.	Wit	Zwart	
	dam naar 8	45 — 1	
	ad. lib.	afruilen	3 tempo's
	slaan	slaan	

Speelt wit zijn dam naar 16 of 2, dus wel naar een randveld, dan vraagt de beslissing 1 zet meer, dus 4 tempo's.

c.	Wit	Zwart	
	dam naar 16	50 — 28 (houdt halt op de lange lijn)	
	16 — 21	28 — 6	
	(t eenige veld)		
	ad. lib.	afruilen	4 tempo's
	slaan	slaan	

d.	Wit	Zwart	
	dam naar 2	45 — 23 (houdt halt op de lange lijn)	
	2 — 8	23 — 1	
	(t eenige veld)		
	ad. lib.	afruilen	4 tempo's
	slaan	slaan	

Merk op :

1. Bij a en b, waar wit geen randveld kiest, speelt zwart dus één der dammen naar den tegenovergestelden hoek in één keer, bij c en d, waar wit wel een randveld kiest, doen de zwarte dammen den tocht naar den tegenovergestelden hoek in twee tempo's, met een rustpunt op de lange lijn.
2. Onverschillig welk veld wit kiest, zwart speelt eerst met den dam, die zich beweegt onmiddellijk langs den witten dam.

Uit bovenstaande beschouwing moge blijken, dat zwart na het innemen van den stand 50 en 45, de partij zal winnen in hoogstens 4 tempo's.

Kan hij dus dien stand in 3 zetten bereiken, dan is de winst der partij in 3 plus 4 is 7 zetten voltooid. Wedstrijd-spelers doen verstandig, dergelijke eindspelen van buiten te leeren ; op een wedstrijd zijn ze er mee gebaat. Daar ontbreekt meestal de tijd, om zelf alle mogelijkheden na te gaan.

HOOFDSTUK VIII.

Partijen en problemen.

Bij den opzet van dit werkje lag het in mijn bedoeling, één of meer partijen toe te voegen aan elk der behandelde varianten in de hoofdstukken III, IV, V en VI van de openingen. Door omstandigheden buiten mijn wil, kon ik dit voornemen niet ten uitvoer brengen. Daarmee is niet gezegd, dat het plan geheel van de baan is. Integendeel! Ik hoop, dat deze eerste handleiding voor het Friesche damspel er „in” gaat en dat te zijner tijd een herdruk noodig is. Voor die gelegenheid hoop ik een serie partijen te verzamelen, die van de verschillende besproken varianten een toepassing geven. Dit verzamelen kost veel tijd, temeer, nu ik ze wensch te betrekken uit het geheele gebied, waar het Fr. spel wordt gespeeld.

Toch heb ik een paar partijen willen opnemen, mij voor bovengenoemd doel toegezonden.

1.	Wit	Zwart
	Joh. Hokwerda	N. N.
	Wirdum	Weidum
1	31—26	20—25
2	37—31	14—20
3	32—27	17 X 37
4	41 X 32	12—17
5	46—41	10—14
6	41—37	5—10
7	31—27	17—21
8	26 X 17	11 X 31
9	37 X 26	20—24
10	34—30	25 X 34
11	40 X 20	14 X 25
12	44—40	7—11
13	40—34	10—14
14	50—44	2—7
15	32—27	14—20
16	45—40 !	25 X 45

17	26—21	11 X 22
18	33—28	22 X 35
19	39—34	35 X 33
20	43 X 5 (dam)	45 X 32
21	5 X 46 en zwart geeft op.	

Een door wit **prachtig** beeindigde partij.

2. Partij gespeeld op den Bondswedstrijd 1936 te Franeker (Slotpartij).

	Wit	Zwart
	A. Kuiken	Sj. Tigchelaar
	St. Jac. Par.	Parrega
1	32—27	19—24
2	27—22	17 X 28
3	33 X 22	18 X 27
4	31 X 22	12 X 32
5	38 X 27	11—17
6	43—38	13—19
7	34—30	8—13
8	39—34	2—8
9	36—31	7—11
10	27 X 7	11 X 2
11	38—32	20—25
12	32—27	1—7
13	41—36	7—12
14	46—41	12—17
15	27 X 7	2 X 11
16	31—26	11—17
17	37—31	17—21
18	31 X 11	16 X 7
19	26—21	7—12
20	42—37	12—18
21	36—31	24—29
22	34 X 12	8 X 26
23	48—42	25 X 34
24	40 X 29	19 X 39
25	44 X 33	13—18
26	42—38	18—23
27	33 X 13	14 X 12
28	38—32	9—13
29	32—28	6—11

30	28 — 22	12 X 32
31	31 X 33	11 — 16
32	49 — 43	10 — 14
33	43 — 38	13 — 18
34	37 — 32	18 — 23
35	33 X 13	14 X 12
36	41 — 37	12 — 17
37	38 — 33	3 — 8
38	35 — 30	15 — 20
39	30 X 10	5 X 14
40	45 — 40	17 — 21
41	33 — 29	14 — 20
42	40 — 35	8 — 13
43	35 — 30	20 X 40
44	50 X 30	4 — 10
45	47 — 41	21 — 27
46	37 X 17	16 X 18
47	32 — 27	26 X 28
48	29 X 27	13 — 19
49	27 — 21	18 — 23
50	21 — 16	23 — 28
51	16 — 11	28 — 33
52	11 — 7	33 — 39
53	7 — 1 (dam)	39 — 44
54	1 — 45	44 — 49 (dam)
55	30 — 25	19 — 24
56	25 X 23	49 — 21
57	41 — 37	21 X 24
58	37 — 32	24 — 13
59	32 — 28	10 — 14
60	45 — 29	13 — 30
61	29 — 15	30 X 26
62	15 X 11	

Remise. (Vrijwel zuiver positie-spel).

Hierna werd nog een partij gespeeld met zetten om de minuut, die Tigchelaar won.

- 3 Partij, voor enkele jaren terug te Heeg gespeeld tusschen Joh. Hokwerda (met wit) en Sj. Tigchelaar (zwart). De 11e zet van wit is een „~~lok~~zet“, die schijnbaar 2 schijven winst brengt voor wit. Maar zwart, ondanks dat verlies van 2 schijven, dat hij wel doorziet, gaat toch op wit's bedoeling

in, om zelf met een buit van 1 schijf uit de afwikkeling te voorschijn te komen. Door die, door zwart doorziene afwikkeling verdwijnen er 25 sch. van het bord.

	Wit	Zwart
	J. Hokwerda	Sj. Tigchelaar
1	31 — 26	20 — 25
2	37 — 31	14 — 20
3	32 — 27	17 X 37
4	41 X 32	11 — 17
5	46 — 41	18 — 22
6	33 — 28	22 X 33
7	43 X 14	10 X 19
8	49 — 43	12 — 18
9	41 — 37	7 — 12
10	39 — 33	2 — 7
11	44 — 39 ?	20 — 24
12	34 X 23	18 X 49
13	47 — 41	49 X 27
14	31 X 22	15 — 20
15	35 X 24	13 — 19
16	24 X 2	1 — 7
17	2 X 11	6 X 46
18	26 X 6	46 X 48

Opmerking. Bij de 17e zet slaat zwart zóó, dat schijf 42 blijft staan. Zwart is nu 1 schijf voor en wint de partij. Weer een prachtig staaltje van damkunst.

- 4 Partij (slotpartij) gespeeld op den kampioenswedstrijd te Wirdum in 1937 tusschen Sj. Tigchelaar (zwart) en C. Posthumus (wit).

	Wit	Zwart
1	32 — 27	20 — 25
2	31 — 26	14 — 20
3	37 — 31	17 X 37
4	41 X 32	11 — 17
5	47 — 41	7 — 11
6	41 — 37	1 — 7
7	31 — 27	17 — 21
8	26 X 17	11 X 31

9	37 X 26	16 — 21
10	26 X 17	18 X 16
11	42 — 37	19 — 24
12	34 X 14	10 X 19
13	37 — 31	12 — 17
14	31 — 26	7 — 12
15	40 — 34	19 — 24
16	34 X 14	4 X 24
17	33 — 28	17 — 21
18	26 X 17	12 X 21
19	28 — 22	21 X 23
20	45 — 40	25 X 34
21	39 X 28	16 — 21
22	36 — 31	21 X 41
23	46 X 37	8 — 12
24	37 — 31	13 — 19
25	31 — 26	12 — 17
26	44 — 39	17 — 21
27	26 X 17	19 — 23
28	28 X 19	20 X 16
29	39 — 34	9 — 14
30	49 — 44	3 — 8
31	44 — 40	8 — 12
32	40 — 35	12 — 17
33	34 — 29	16 — 21
34	29 — 24	14 X 34
35	35 X 33	21 — 26
36	48 — 42	26 — 31
37	32 — 28	31 — 36
38	42 — 37	2 — 7
39	28 — 23	6 — 11
40	50 — 44	11 — 16
41	23 — 19	5 — 10
42	43 — 39	10 — 14
43	19 X 10	15 X 4
44	39 — 34	16 — 21
45	33 — 28	21 — 26
46	28 — 23	17 — 21
47	23 — 19	4 — 9
48	44 — 40	9 X 29
49	34 X 23	21 — 27
50	37 X 17	7 X 27
51	23 — 19	36 — 41

52	19—13	41—46 (dam)
53	13—9	27—31
54	9—4 (dam)	31—36
55	4—13	36—41
56	13—36	41—47 (dam)
57	36 X 6	47 X 50
58	6—1	50—39
59	1—12	39—48
60	12—3	48—31
61	3—25	31—26

Wit geeft op ; zijn dam heeft geen veilige plaats meer.

Opmerking. a. Na de 53ste zet van wit had zwart de partij kunnen beëindigen.

53..... 46—19, 27—32, 38 X 27, 26 X 45.

b. Bij den 6den zet van wit gaat de 2e voortzetting van de A-opening over in de derde.

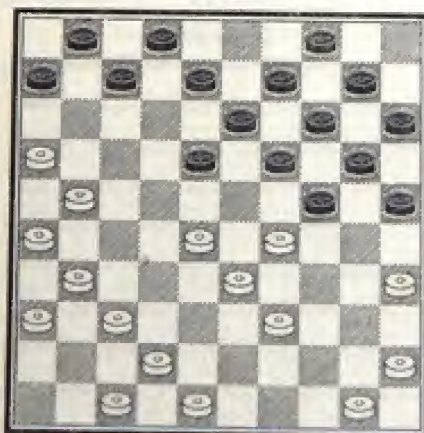

PROBLEMEN.

Het verschil tusschen een eindspel en een probleem is in hoofdzaak, dat het 1ste op natuurlijke wijze ontstaat en het probleem meestal een meer kunstmatig product is. De kwalificatie „kunstmatig product” bevat echter niets kleineerends. Het oplossen van schaak- en damproblemen is voor velen een bron van genot; het vinden van den „sleutelzet”, d.i. de eerste zet, die naar een goede oplossing leidt, een ware voldoening. Moeilijker nog dan het oplossen van problemen is het samenstellen (componeren) er van. Ook dat vraagt een bijzondere aanleg. Het aantal probleem-componisten onder de spelers van het Friesche spel is niet groot, tenminste, dat is tot dusver niet gebleken. Het is mij gelukt eenige problemen te verzamelen; ik houd me aanbevolen voor verdere toezending, teneinde te zijner tijd ook deze rubriek te kunnen uitbreiden.

1.

Zwart.

Wit.

Probleem van Jan Bruinsma te Witmarsum.

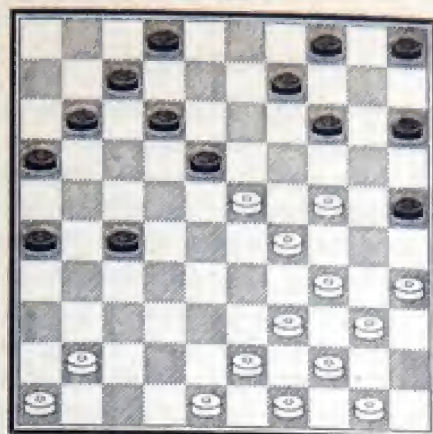
Zwart 16 schijven : 1, 2, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 13, 14, 15, 18, 19, 20, 24 en 25.

Wit 16 schijven : 16, 21, 26, 28, 29, 31, 33, 35, 36, 37, 39, 42, 45, 47, 48 en 50.

Wit speelt en wint. Een zeer fraai probleem, den eminenten damspeler waardig.

2.

Zwart.

Wit.

Probleem van Jan Bruinsma te Witmarsum.

Zwart 14 schijven : 2, 4, 5, 7, 9, 11, 12, 14, 15, 16, 18, 25, 26 en 27.

Wit 14 schijven : 23, 24, 29, 34, 35, 39, 40, 41, 43, 44, 46, 48, 49 en 50.

Wit speelt en wint.

3.

Zwart.

Wit.

Probleem van Jan Bruinsma te Witmarsum.

Zwart 2 dammen op 5 en 48 ; 4 schijven op 1, 6, 7 en 17.

Wit dam op 4 ; 5 schijven op 20, 26, 31, 35 en 36.

Wit speelt en wint.

4. Zwart 3, 5, 7, 8, 9, 10, 12, 14, 16, 19, 20 en 24
(12 sch.).

Wit 29, 31, 33, 38, 39, 40, 41, 43, 45, 47 en 49
(11 sch.).

Wit speelt en wint.

5. Zwart.

Wit.

Probleem van C. Posthumus te Wolsum.

Zwart dam op 1 en 5 schijven op 2, 9, 18, 37 en 38.

Wit dam op 25 en 5 schijven op 6, 24, 26, 36 en 49.

Zwart speelt en wint.

6. Zwart.

Wit.

Probleem van H. Tigchelaar te Workum.

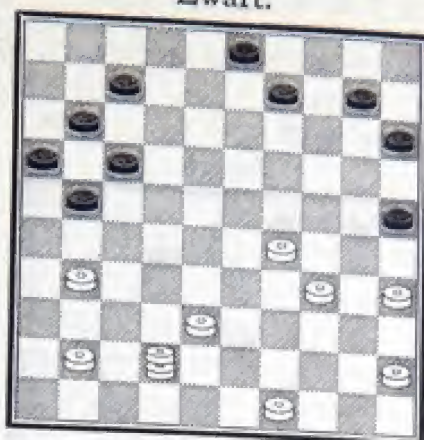
Zwart 9 sch. : 3, 5, 7, 8, 14, 15, 17, 18 en 25.

Wit 9 sch. : 26, 28, 30, 34, 35, 38, 41, 45 en 49.

Wit speelt en wint.

7.

Zwart.

Wit.

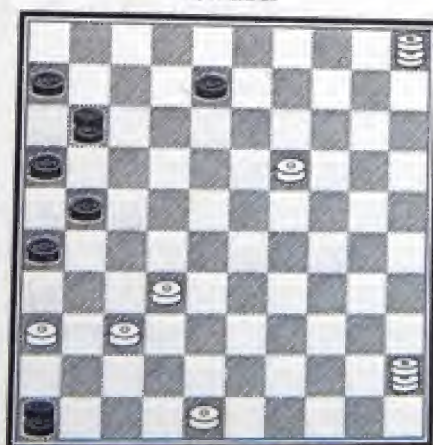
Probleem van H. Tigchelaar te Workum.
Zwart 3, 7, 9, 10, 11, 15, 16, 17, 21 en 25

Wit 29, 31, 34, 35, 38, 41, 45 en 49 (10 sch.).
op 42. (8 sch.) en dam

Wit speelt en wint.

8.

Zwart.

Wit.

Probleem van H. Tigchelaar te Workum.
Zwart 2 dammen op 11 en 46, 5 schijven op 6, 8,
16, 21 en 26.

Wit 2 dammen op 5 en 45, 5 schijven op 19, 32, 36,
37 en 48.

Wit speelt en wint.

9.

Zwart.

Wit.

Probleem van den tegenwoordigen Bondskampioen,

Sj. Tigchelaar te Parrega.

Zwart 2, 7, 10, 11, 12, 13, 15, 16, 25 en 26

(10 sch.).

Wit 29, 31, 32, 34, 35, 37, 40, 41, 42, 45 en 49

(11 sch.).

Wit speelt en wint.

REGLEMENT van den DAMBOND voor
FRIESCH SPEL. 1932

Het reglement bevat de geldende bepalingen omtrent :

1. den opzet van het spel ;
2. den loop der stukken ;
3. het slaan ;
4. het eindspel ;
5. onregelmatigheden in het spel ;
6. den uitslag van het spel ;
7. notatie en tijd-controle.

DE OPZET.

Art. 1. Het damspel wordt gespeeld tusschen twee personen of groepen, genaamd de spelers, op een vierkant bord van honderd velden, verdeeld in tien rijen, elk van tien velden om het andere licht en donker gekleurd.

Art. 2. De schuine kleurlijnen op het bord duiden de richting aan, waarin de stukken zich bij het spel bewegen.

Art. 3. Er wordt gespeeld op de donkere velden.

Art. 4. Het bord wordt tusschen de spelers geplaatst zoo, dat er steeds een wit veld op de eerste rij aan de rechter kant zich bevindt.

Art. 5. De velden, waarop men speelt, worden geacht van 1 tot 50 genummerd te zijn, ook al staan die nummers er niet op.

Art. 6. Het spel vangt aan met twintig witte schijven op de velden 31 tot en met 50 tegen twintig zwarte op de velden 1 tot en met 20.

Art. 7. Nadat voor elken speler de kleur der stukken, de eerste maal bij loting of keuze, bepaald is, nemen de spelers beurtelings wit en zwart. Wit speelt het eerst.

DE LOOP DER STUKKEN.

Art. 8. De schijf gaat schuin vooruit, telkens één veld, uitgezonderd bij het slaan van één of meer vijandelijke stukken, in welk geval zij zoowel voor- als achteruit naar boven of naar beneden of zijwaarts daarover heen moet.

SPRINGEN.

Art. 9. Een schijf wordt dam als zij de bovenste lijn van het bord (damlijn), waar de tegenspeler zit, heeft bereikt, en wordt met een tweede gelijke schijf tot dam gekroond. Als echter die schijf daar niet tot rust komt, maar door de voortzetting van den slag de damlijn onmiddellijk weder verlaat, zonder daarop terug te keeren, dan blijft zij schijf.

Art. 10. De dam gaat voor- of achterwaarts geheel of gedeeltelijk de vrije velden doorlopende van elke lijn, die zij bestrijkt of waarop zij door veranderder ichting bij het slaan moet komen.

Art. 11. Aanraken is spelen van elk eigen speelbaar stuk, uitgezonderd bij het op zijn plaats zetten van stukken die scheef of niet op de juiste plaats staan, mits men daarvan vooraf kennis geeft.

Zoolang een schijf of dam nog niet is losgelaten, staat het den speler vrij, deze naar links of rechts te verplaatsen als daar open velden zijn.

HET SLAAN.

Art. 12. Slaan is verplichtend en elke volledige slag geldt voor één zet. De schijf springt daarbij over één of meer vijandelijke stukken, telkens op het naaste veld zich bevindend, met een open veld er achter in den loop van den slag. De dam slaat op gelijke wijze de in haar loop vrijstaande vijandelijke stukken telkens met minstens een open veld er achter.

Art. 13. Elke slag moet regelmatig stuk voor stuk worden aangetoond, waarbij men wel meermalen over het zelfde open veld mag gaan, maar niet ten tweede male over het zelfde stuk. Tijdens het slaan mogen de vijandelijke stukken niet van het bord genomen worden. Dit geschiedt na den slag.

Art. 14. De speler is verplicht de meeste stukken te slaan. Bij gelijk aantal op slag staande stukken moet met de DAM geslagen worden.

1e voorbeeld: Schijf kan Dam en Schijf slaan. Dam kan twee schijven slaan, dan moet men met de SCHIJF slaan.

2e voorbeeld: Schijf of Dam kan twee dammen slaan. Schijf of Dam kan drie schijven slaan, dan moet men de SCHIJVEN slaan.

HET EINDSPEL.

Art. 15. Als men twee tegen één Dam heeft, dan is men verplicht in den tijd van zeven zetten te beslissen, anders is het remise.

Art. 16. In het bezit van Dam(men) en Schijf(ven) mag men niet meer dan driemaal achterelkaar met een der Dam(men) strijken.

Art. 17. Bij dam- of schijfslag bedoeld wordt als men met een schijf de dam, of met een dam de schijf kan slaan dan moet de dam geslagen worden.

Zie artikel 14.

ONREGELMATIGHEDEN.

Art. 18. Wanneer het bord verkeerd ligt is het spel ongeldig.

Art. 19. Heeft een speler, inplaats van eigen stuk, een stuk van den tegenspeler opgespeeld en los gelaten, of wel na een slag te veel, te weinig of verkeerde stukken van het bord genomen of zelfs een slag in het geheel niet uitgevoerd, maar een ander stuk gespeeld of eindelijk, indien door een speler één of meer stukken verkeerdelijk van het bord worden genomen, in al deze gevallen kan de tegenspeler vorderen dat dit zoo blijft en als een gedane zet gelden zal, of wel dat de stand geheel en al hersteld en in het eerste geval opnieuw gespeeld of in andere gevallen juist geslagen en weggenomen wordt.

Art. 20. Elke begane onjuistheid moet onveranderd blijven zoodra zij beantwoord is door een tegenzet van den anderen speler.

Art. 21. Het is niet geoorloofd om onder het spel wenken of aanwijzingen te geven, of iets te doen, wat hinderlijk kan zijn voor speler of spelers.

DE UITSLAG.

Art. 22. Het spel is verloren voor den speler, die aan de beurt zijnde, in een der navolgende gevallen verkeert :

1. geen stuk meer over heeft of vastgezet is ;
2. de stukken dooreen werpt ;
3. het spel opgeeft ;
4. het spel laat varen of weigert door te spelen ;
5. zich niet houdt aan dit reglement ;
6. in tijdsoverschrijding vervalt, art. 25.

In al deze gevallen geldt het spel voor den anderen speler als gewonnen.

Art. 23. Het spel is remise in het bij art. 15 omschreven geval en alle andere waarin geen der beide spelers winst behaalt. Voorts kunnen met wederzijdsch goedvinden de spelers een nog niet geeindigd spel voor remise verklaren, behoudens recht en billijkheid tegenover derden, waaromtrent bij wedstrijden de leider beslist.

NOTATIE EN TIJDCONTROLE.

Art. 24. Voor het noteeren van spelen en standen wordt de nummering van het bord gebruikt in art. 5 vermeld.

Art. 25. Met vrije wedstrijden wordt er $2\frac{1}{2}$ uur voor één spel toegestaan, bij twee spel 4 uur in totaal ; is na die tijd het spel niet beslist dan moet er binnen iedere minuut een zet gespeeld worden totdat de partij beslist is ; plaatst een speler niet wanneer de tijd om is, dan is de partij verloren. Eén spel winst met één spel remise is gewonnen spel.

Art. 26. Geschillen over het spel moeten overlegd worden met het bestuur der club of een arbitrage-commissie.

SLOTARTIKEL.

Art. 27. Bij wedstrijden worden eventueele geschillen aangehouden tot het einde van den wedstrijd.

INHOUD.

Ter inleiding voor beginners	hoofdstuk I
Eindspelen, hoofdzakelijk voor beginners	hoofdstuk II
Openingen :	
Opening A	hoofdstuk III
Openingen B, C en D	hoofdstuk IV
Openingen E, F, G en H	hoofdstuk V
Openingen J en K	hoofdstuk VI
Eindspelen voor meer gevorderden	hoofdstuk VII
Partijen en problemen	hoofdstuk VIII
Reglement van den Dambond voor Friesch spel	hoofdstuk IX

